

จดหมายเหตุเรื่องทูตอเมริกันเข้ามาในรัชกาลที่ ๓

เมื่อบจอ พ. ศ. ๒๓๖๓

พระนางเจ้าสุชมालมารศรี พระราชเทวี

สมเด็จพระเจ้าน้องยาเธอ เจ้าฟ้า ฯ กรมหลวงนครสวรรค์วรพินิต

โปรดให้พิมพ์ในการบำเพ็ญพระกุศล

เมื่อบกุน พ. ศ. ๒๔๖๖

พิมพ์ที่โรงพิมพ์โสภณพิพรรฒธนากร

หอสมุดแห่งชาติเฉลิมพระเกียรติ ร.๕ นครราชสีมา

จดหมายเหตุเรื่องทูตอเมริกันเข้ามาในรัชกาลที่ ๓

เมื่อปีจอ พ.ศ. ๒๓๕๓

พระนางเจ้าสุชุมาลมารศรี พระราชเทวี

สมเด็จพระเจ้าน้องยาเธอ เจ้าฟ้า ฯ กรมหลวงนครสวรรค์วรพินิต

โปรดให้พิมพ์ในการบำเพ็ญพระกุศล

เมื่อขุกัน พ.ศ. ๒๔๖๖

พิมพ์ที่โรงพิมพ์โสภณพิพรรฒธนากร

เลขห้อง นพ. สอนวิชา

เลขหมู่ 959.3054

ฯ 132

เลขทะเบียน 16.32 บ. 159315

พระเจ้าวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าชายปรียชาติสุชุมพันธุ์
ในสมเด็จพะเจ้าน้องยาเธอ เจ้าฟ้าฯ กรมหลวงนครสวรรค์วรพินิต
พ.ศ. ๒๔๖๓-๒๔๖๕

คำนำ

พระนางเจ้าสุชมालมารศรี พระอัยยิกา พร้อมพระหฤทัยกับสมเด็จพระ
พระเจ้าน้องยาเธอ เจ้าฟ้า ฯ กรมหลวงนครสวรรค์วรพินิต พระบิดา
จะทรงบำเพ็ญพระกุศลประทานพระเจ้าวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าชาย
ปริยชาติสุขุมพันธุ์ ซึ่งสิ้นพระชนม์มาครบ ๑ ถึงอภิลักขิตสมัยในเดือน
พฤษภาคมนี้ มีรับสั่งมายังหอพระสมุดวชิรญาณสำหรับพระนคร ให้
กรรมการช่วยเลือกหนังสือในหอพระสมุด ฯ พิมพ์ถวายเป็นของประทาน
แจกเนื่องในทักษิณชานพทานที่ทรงบำเพ็ญสักเรื่อง ๑

เมื่อได้รับกระแสรับสั่งประจวบเวลาหอพระสมุด ฯ ได้ค้นฉบับ
จดหมายเหตุมาเรื่อง ๑ เป็นจดหมายเหตุเรื่องราวครั้งโยเสฟบัลเลศเตีย
ทูตอเมริกันมาขอแก้หนังสือสัญญาเมื่อขจอ พ.ศ. ๒๓๘๓ ในรัชกาลที่ ๓
และครั้งนั้น สมเด็จพระเจ้าพระยาบรมมหาประยูรวงศ์เมื่อยังเป็นเจ้าพระยา
พระคลังทาสุมหพระกลาโหมลงไปสักเลขอยู่ที่เมืองชุมพร พระบาท
สมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัวโปรด ฯ ให้สมเด็จพระเจ้าพระยาบรมมหาพิชัย
ญาติ เมื่อยังเป็นท้าวพระยาศรีพิพัฒน์ เป็นผู้รับทูตแทนเจ้าพระยาพระคลัง
การทักท้วงทูตอเมริกันครั้งนั้น ตลอดจนที่ได้สนทนากันกันอย่างไร
มีแจ้งอยู่ในจดหมายเหตุบริบูรณ์หมดทุกอย่าง เข้าใจว่าค้นฉบับจดหมายเหตุ
เหตุที่หอพระสมุด ฯ ได้มานี้ เติมจะเป็นของสมเด็จพระเจ้าพระยาองค์ใด
องค์หนึ่ง มีได้ปรากฏว่ามีที่อื่นอีก เมื่ออ่านดูเห็นว่าหนังสือ
ซึ่งให้ความรู้กระบวนการในสมัยนั้นเป็นอย่างดีเรื่อง ๑ สมควร

จะจัดถวายพระนางเจ้า ฯ และสมเด็จพระเจ้าน้องยาเธอ ฯ ทรงพิมพ์
แจกในงานบำเพ็ญพระกุศลอุทิศประทานพระองค์เจ้าชายปรีชาดิศร
พันธุ์ไต้ นำความขนกราบทูลทูลทูลพระกรุณา ข้างพระเจ้าจึงได้แต่งคำ
อธิบายเพิ่มเติมลงข้างหน้าจดหมายเหตุ แล้วจัดการพิมพ์ถวายตาม
พระประสงค์

กรรมการหอพระสมุด ฯ ขออโนมทนาพระกุศลบุญราษีทักษิณ
นุประทานซึ่งทรงบำเพ็ญ ทั้งที่ได้โปรดให้พิมพ์จดหมายเหตุเรื่องนรศึกษา
ไว้มาให้สูญเสีย หวังว่าท่านทั้งหลายที่ได้รับประทานหนังสือนี้ไปคงจะ
ถวายอโนมทนาทั่วกัน

๑๖ มกราคม ๒๔๖๖ สภานายก

หอพระสมุดวชิรญาณ

วันที่ ๑ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๔๖๖

สารบัญ

อธิบายเหตุที่ทูตอเมริกันเข้ามาในรัชกาลที่ ๓	หน้า ๑
อธิบายบุคคลที่ปรากฏนามในจดหมายเหตุ	๑ ๖
เรอรรบอเมริกันมาถึงสันดอน	๑ ๗
ว่าด้วยกำหนดวันรับทูต	๑ ๑๑
ทูตมาถึงกรุงเทพ ฯ	๑ ๑๓
ทูตไปหาพระยาศรีพิพัฒนวงศ์ ๑	๑ ๑๔
จดหมายทูตมาถึงพระยาศรีพิพัฒน ฅบยบท ๑	๑ ๑๕
คำของทูตเตรียมจะกราบทูลพระกรุณา	๑ ๒๔
จดหมายพระยาศรีพิพัฒนตอบทูตฅบยบท ๑	๑ ๒๖
จดหมายทูตมาถึงเจ้าพระยาพระคลัง	๑ ๓๐
จดหมายทูตมาถึงพระนายไวยวรนาถ	๑ ๓๒
จดหมายพระนายไวยวรนาถถึงนายพลเรอรรบอเมริกัน	๑ ๓๓
ส่งเสบียงให้เรอรรบอเมริกัน	๑ ๔๑
ส่งทูตไปจากกรุงเทพ ฯ	๑ ๔๓
จดหมายทูตมาถึงพระยาศรีพิพัฒนฅบยบท ๒	๑ ๔๓
จดหมายนายพลเรอรรบอเมริกันถึงพระนายไวยวรนาถ	๑ ๔๖
สำเนาอักษรสาส์นของประธานาธิบดีอเมริกันถวาย พระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว	๑ ๔๗
สำเนาตราตั้งปลัดเลศเตียเป็นทูตอเมริกัน	๑ ๔๗
คำให้การจีนเสียงที่มากับเรือทูตอเมริกัน	๑ ๔๘
สำเนาหมายรับสั่งในการรับทูตอเมริกัน	๑ ๕๑

ให้ไว้เป็นสมบัติของหอสมุด
วัดสุทัศนเทพวรารามราชวรมหาวิหาร
พระบรมมหาราชวัง
วัดสุทัศนเทพวรารามราชวรมหาวิหาร

อธิบายเหตุ
ที่ทูตอเมริกันเข้ามาในรัชกาลที่ ๓

ประเทศสหปาลรัฐอเมริกาแรกมาติดต่อทางพระราชไมตรีกับกรุงสยาม
ในรัชกาลที่ ๓ กรุงรัตนโกสินทร์ เมื่อสมัยโรง พ.ศ. ๒๓๗๕
ตรงกับศกศตศักราช ๑๘๓๓ ครั้งนั้นประธานาธิบดีแจ็กสัน แต่งให้
เอตมันน์ กรอบเบ็ค เป็นทูตเข้ามาขอทำหนังสือสัญญาทางพระราชไมตรีและ
การค้าขาย ได้ตกลงทำหนังสือสัญญากันเมื่อวันที่ ๒๐ มีนาคม
พ.ศ. ๒๓๗๕ หนังสือสัญญาการค้าขายที่ทำกับอเมริกาครั้งนั้น เป็น
ทำนองเดียวกับหนังสือสัญญาที่ไทยได้ทำกับอังกฤษครั้งเฮนรี เบอร์นี เป็น
ทูตเข้ามาในต้นรัชกาลที่ ๓ เมื่อปลาย พ.ศ. ๒๓๖๙ ข้อสำคัญนั้นคือ
อังกฤษและอเมริกันยอมให้ ไทยเก็บค่าปากเรือซึ่ง บรรทุกสินค้าเข้ามา
ขายตามขนาดเรือ คิดเป็นวาละ ๑,๗๐๐ บาท ถ้าเป็นเรือเปล่าบรรทุกแต่
อับเฉาเข้ามาหาซื้อสินค้าเก็บวาละ ๑,๕๐๐ บาท ฝ่ายไทยยอมว่าถ้าได้
เก็บค่าปากเรือเช่นว่าแล้วจะไม่เก็บภาษีอากรอย่างอื่นจากสินค้าอีกทั้งใน
ที่และในสมัยนั้นทั้งในหลวงและเจ้านายขุนนางผู้ใหญ่ผู้น้อยยังประกอบ
การค้าขายตามประเพณีซึ่งมีมาแต่ครั้งกรุงเก่า แต่งเรือของตนเองไป
ซื้อขายสินค้าถึงนานาประเทศบ้าง เช่าระวางเรือของผู้อื่นฝากสินค้าไป

มาย่าง ส่วนการค้าขายของหลวงยังมีพระคลังสินค้า สำหรับซื้อขาย
 สินค้าอย่างอื่นยังมีให้ผู้อื่นซื้อขายเป็นประเพณีมา พวกอังกฤษ
 และอเมริกัน เมื่อมีหนังสือสัญญาแล้ว กล่าวหาว่ารัฐบาลแย่งการค้าขาย
 และตั้งพระคลังสินค้าเก็บภาษีโดยทางอ้อมไม่ทำตามสัญญา ฝ่ายข้าง
 ไทยว่าไม่ได้ทำผิดสัญญา เพราะพวกพ่อค้าแขกและจีนต้องเสียภาษี
 อากกรอย่างเดิม พวกฝรั่งจะขอเปลี่ยนเสียค่าปากเรือแทนภาษีก็ได้
 ยอมตามใจสมัคร การที่ทำสัญญานั้นไม่ได้หมายความว่า จะเลิกการ
 ค้าขายของหลวงฤๅไม่อนุญาตให้เจ้านายข้าราชการค้าขาย เป็นข้อ
 ทู่้งเถียงกันดังนี้

ครั้นถึงบจุอ พ.ศ. ๒๓๘๓ รัฐบาลอเมริกันแต่งตั้งให้มิสเตอร์โยเซฟ
 บัลเลส์เคียเป็นทูตเข้ามาขอแก้สัญญาที่ได้ทำไว้ ทูตอเมริกันมา
 คุยเรอรว มาถึงในเดือน ๕ ต้นบจุอ พ.ศ. ๒๓๘๓ เวลานั้นสมเด็จพระ
 เจ้าพระยาบรมมหาประยุรวงศ์ เมือยังเป็นเจ้าพระยาพระคลัง ที่สมห
 พระกลาโหม ลงไปสักเลชอยู่ที่เมืองชุมพร พระบาทสมเด็จพระ
 พระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว จึงโปรดให้สมเด็จพระเจ้าพระยาบรมมหาพิชัยญาติ
 เมือยังเป็นทพระยาครุฑพิพัฒน์เป็นผู้รับทูตแทนเจ้าพระยาพระคลัง ได้จัด
 การรับทูตอเมริกันตามแบบอย่างราชทูตที่มาก่อน แต่โยเซฟ
 บัลเลส์เคียไม่สนทวิธีกรทูต ความประพฤติและพูดจาก้าวร้าว ผิด
 กับทูตที่เคยมาแต่ก่อน พอพูดจากับไทยเพียงขอที่จะขอเข้าเฝ้า ก็เกิด
 เป็นปากเสียงเถียงแย่งกัน บัลเลส์เคียเกิดโทษะก็กลับไปในเดือน ๖
 บจุอ หาสำเร็จประ โยชนที่เข้ามาคราวนั้นไม่ รายงานที่จริง

บัลเลต์เตียและที่ใดพบคว่ากล่าวกันประการใด แจ้งอยู่ในจดหมาย
 เหตุที่พิมพ์ในสมุดเล่มนี้โดยถ้วนทุกประการ เมื่อบัลเลต์เตียทต
 อเมริกันกลับไปแล้ว ถึงเดือน ๘ ในปีนั้น รัฐบาลอังกฤษแต่งตั้งให้
 เซอร์เชมสबरุก เป็นทูตเข้ามาขอแก้หนังสือสัญญาเช่นเดียวกัน แต่
 ประจวบเวลาพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว เริ่มทรง
 ประชวรคราวจะเสด็จสวรรคต การที่ปรึกษาหารือกันไม่ จดหมาย
 เหตุคราวเซอร์เชมสबरุกเข้ามา หอพระสมุด ๑ ได้มาก่อนฉบับนี้
 ได้พิมพ์แต่เมื่อจอ พ.ศ. ๒๔๕๖ แล้ว

ลักษณะการพูดจากันในระหว่างไทยกับทูตอังกฤษ เมื่อคราว
 ครอบฟันเข้ามาในรัชกาลที่ ๒ ก็ดี และคราวเซอร์เชมสबरุกเข้ามาเมื่อต้น
 รัชกาลที่ ๓ ก็ดี เป็นการลำบากมาก ด้วยยังไม่มีผู้ใดที่จะรู้ทั้งภาษา
 อังกฤษและภาษาไทยสำหรับใช้เป็นล่าม ทูตอังกฤษมีแต่ล่ามที่รู้
 ภาษาอังกฤษกับภาษามลายู ต้องพูดภาษาอังกฤษให้ล่ามส่งภาษามลายู
 มาให้ล่ามมลายูของไทยแปลเสนอเป็นภาษาไทย ฝ่ายไทยจะพูดไปก็
 ต้องใช้ล่าม๒ต่อเช่นนั้น ครั้นมาถึงทูตอเมริกันเข้ามาครั้งเอตมันครอบฟัน
 มีพวกมิชชันนารีอเมริกันเข้ามาตั้งอยู่ในกรุงเทพฯ ๑ จนรู้ภาษาไทยแล้ว
 ได้อาศัยพวกมิชชันนารีเป็นล่าม เมื่อมาถึงคราวบัลเลต์เตียเข้ามามี
 มิชชันนารีเข้ามาอยู่หลายคน และได้มาฝึกหัดคนไทย เช่นขุนปริชา
 ชาญสมุท ที่ปรากฏนามในจดหมายเหตุนี้ เป็นต้น ให้รู้ภาษาอังกฤษ
 มีขึ้นบ้างในชั้นนั้น ต่อมาในปีเดียวกันนั้นเอง เมื่อคราวเซอร์เชม
 สबरุกเข้ามาถึง มีไทยคือพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว

เมื่อยังทรงผนวช สามารถจะตรวจหนังสือภาษาอังกฤษที่มีโต้ตอบ
กันได้ การที่จะส่งภาษาก็ไม่ลำบากดังแต่ก่อน เป็นต้นที่ภาษาอังกฤษ
จะรุ่งเรืองในเมืองไทยแต่สมัยนี้มา

อนึ่งจดหมายเหตุที่พิมพ์ในสมุดเล่มนี้ ผู้ที่มีนามปรากฏต่อมาได้
เลื่อนยศศักดิ์เปลี่ยนนามไปจากที่เรียกในจดหมายเหตุโดยมาก จึง
สืบนามตามที่ปรากฏในชั้นหลัง ทำเป็นบาปชั่วไว้ข้างท้ายคำอธิบายนี้
เพื่อให้สัควกแก่ผู้อ่านในสมัยนี้ แต่ส่วนมิชชันนารีอเมริกันที่ปรากฏ
นามในจดหมายเหตุต่างกันเป็น ๒ พวก จะต้องอธิบายให้ชัดเจนอีก
สักหน่อย

พวกมิชชันนารีอเมริกันที่ออกมาสั่งสอนศาสนาคริสต์จนถึงเมือง
ไทยเวลานี้ เรียกว่าอเมริกันเปรสบิเตอร์เรียนมิชชัน เดิมมาตั้งสั่งสอน
ในเมืองจีนพวก ๑ เรียกว่าอเมริกันยิปติสต์มิชชัน เดิมมาตั้งสั่งสอน
ในเมืองพม่าพวก ๑ เหตุที่พวกมิชชันนารีอเมริกันจะเข้ามาถึงเมืองไทย
นั้น เดิมพวกอเมริกันเปรสบิเตอร์เรียนมิชชันที่สอนศาสนาอยู่ใน
เมืองจีน ทราบว่ามีจีนเข้ามาอยู่ในเมืองไทยมาก และมีทางคมนาคม
ไปมากับเมืองไทยได้สะดวก มิชชันนารีชอติอมลินคน ๑ ชื่อคุตสละฟ
(ซึ่งมีชื่อในหนังสือกิจจานุกิจของเจ้าพระยาทิพากรวงศ์ เรียกว่าหมอ
กิสลีย์) คน ๑ จึงชวนกันเข้ามากรุงเทพ ฯ ในต้นรัชกาลที่ ๓
เมื่อรัชกาล พ.ศ. ๒๓๗๑ มาขออนุญาตอยู่สอนศาสนาคริสต์แก่
พวกจีน ก็ได้รับอนุญาตตามประสงค์ ในชั้นแรกพวกมิชชันนารี
รู้แต่ภาษาจีนและมีหนังสือสอนแต่ในภาษาจีน ไม่สามารถจะสอนไทยได้

จึงเป็นแต่ช่วยรักษาไว้เก็บให้แก่ไทย ๆ จึงเรียกว่าหมอ เป็นมูลเหตุ
ให้ไทยเรียกพวกมิชชันนารีอเมริกันว่าหมอทุกคนสืบมาจนกาลบัดนี้ ต่อ
มาถึงปีมะโรง พ.ศ. ๒๓๗๕ มิชชันนารีชอคอนเตเลอโยนส์พวกอเมริกัน
บัพติศตมิชชันมาจากเมืองพม่า เข้ามาตั้งอีกพวก ๑

ครั้นถึง พ.ศ. ๒๓๘๑ หมอบรัดเลตั้งอเมริกันมิชชันนารีแอสไซ
ซิเอชันขึ้นอีกคณะ ๑ จึงมีมิชชันนารีอเมริกันเข้ามาตั้งอยู่ในกรุงเทพ ฯ
๓ พวกแต่นั้นมา ภายหลังพวกบัพติศตกับพวกแอสไซซิเอชันถอนไป
ทำการที่อื่น ปล่อยให้พวกเปรสบิเตอเรียนตั้งสั่งสอนศาสนาและวิชา
การอยู่แต่พวกเดียวสืบมาจนทุกวันนี้

อธิบายบุคคลที่ปรากฏนามในจดหมายเหตุ

- ๑ เจ้าฟ้ากรมขุนอิศเรศรังสรรค์ คือพระบาทสมเด็จพระที่นั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว
- ๒ เจ้าพระยาพระคลัง (ทิศ) คือสมเด็จเจ้าพระยาบรมมหาประยูรวงศ์ ในรัชกาลที่ ๔ เวลานั้นลงไปตั้งสีกเลชอยู่ที่เมืองชุมพร
- ๓ พระยาศรีพัฒน (ทัต) คือสมเด็จเจ้าพระยาบรมมหาพิชัยญาติ ในรัชกาลที่ ๔
- ๔ พระยาราชสภาวดี (โต) คือเจ้าพระยานิกรบดินทร ที่สมุหนายก ในรัชกาลที่ ๔
- ๕ พระยาสุรเสนา (สุก) เป็นเจ้าพระยาอมราช ในรัชกาลที่ ๔
- ๖ พระยาไชยกราชเศรษฐี (บุญมา) เป็นพระยาไกรโกษา ในรัชกาลที่ ๔
- ๗ พระยาจุฬาราชมนตรี (นาม)
- ๘ พระยาพิพัฒนโกษา (บุญศรี) เป็นพระยามหาอำมาตย์ แล้วเลื่อนเป็นเจ้าพระยาธรรมาในรัชกาลที่ ๔ เลื่อนเป็นเจ้าพระยาสุรธรรมมนตรี ในรัชกาลที่ ๕
- ๙ พระยาเพชรชฎา สืบไม่ได้ความ
- ๑๐ พระยาราชวังสรรค์ (บัว)

- ๑๑ พระยาวิเศษสงคราม (จัน นามคฤศคังว่า เบนทิกัต)
- ๑๒ พระยาวิเศษคักดา สืบไม่ได้ความ
- ๑๓ พระยาสวัสดิวาริ (ฉิม) เรียกในจดหมายเหตุบางแห่งว่า เจ้าฉิม
- ๑๔ พระพิทักษ์ทศกร (ย้ง) เรียกในจดหมายเหตุบางแห่งว่า เจ้าย้ง
- ๑๕ พระนายไวยวรรณาท (ช่วง) ต่อมาเป็นพระยาศรีสุริยวงศ์ จางวาง
มหาดเล็ก ถึงรัชกาลที่ ๔ เป็นเจ้าพระยาศรีสุริยวงศ์ ที่สมท
พระกลาโหม ถึงรัชกาลที่ ๕ เป็นสมเด็จพระยาบรมมหาศรี
สุริยวงศ์
- ๑๖ พระมหามนตรี (สวัสดิ์) ถึงรัชกาลที่ ๔ เป็นพระยาสุรเสนา
- ๑๗ พระยาสุริยภักดี (นุช) ในรัชกาลที่ ๔ เป็นพระยามหามนตรี แล้ว
เลื่อนเป็นเจ้าพระยาอมราช และเป็นเจ้าพระยาภูธราภัย ที่สมุหนายก
- ๑๘ พระนรินทรเสนี สืบไม่ได้ความ
- ๑๙ จมนราชามาตย์ (ขำ) ถึงรัชกาลที่ ๔ เป็นเจ้าพระยาวิวงศ์ แล้ว
เลื่อนเป็นเจ้าพระยาทิพากรวงศ์มหาโกษาธิบดี
- ๒๐ หลวงอาจณรงค สืบไม่ได้ความ
- ๒๑ หลวงวฑฒสรเดช สืบไม่ได้ความ
- ๒๒ หลวงฤทธิสรเดช สืบไม่ได้ความ
- ๒๓ หลวงฤทธิลำเค็ญ สืบไม่ได้ความ
- ๒๔ ขุนปรีชาชาญสมุท (ทิศ) ฝรั่งเรียกว่ากัปตันติก เป็นข้าหลวง
เดิมในพระบาทสมเด็จพระบ้นเกล้าเจ้าอยู่หัว ถึงรัชกาลที่ ๔ เป็น
หลวงสุรอาสา

- ๒๕ นายยิ้ม เปนฝรั่ง ชื่อเชมส์ เฮล์
- ๒๖ นายใหญ่ ลีบไม้ไค้ความ
- ๒๗ หมอยอน เทเลอ โยนส์ (ในจดหมายเหตุเรียกแต่ว่าหมอยอน)
 เปนมิชชันนารีอเมริกันพวกยัปติสต์ มาอยู่กรุงเทพ ฯ เมื่อ
 พ.ศ. ๒๓๗๖
- ๒๘ หมอกิน เปนมิชชันนารีอเมริกันพวกยัปติสต์ มาอยู่กรุงเทพ ฯ
 เมื่อ พ.ศ. ๒๓๗๘ อยู่มาจนรัชกาลที่ ๕
- ๒๙ หมอมะคน เปนมิชชันนารีอเมริกันพวกเปรสบิเตอเรียน มา
 อยู่กรุงเทพ ฯ เมื่อ พ.ศ. ๒๓๘๐
- ๓๐ หมอเฮาส์ ในจดหมายเหตุเรียกว่า หมอเหา เปนมอยาใน
 พวกมิชชันนารีอเมริกันเปรสบิเตอเรียน มาอยู่กรุงเทพ ฯ เมื่อ
 พ.ศ. ๒๓๘๐ อยู่มาจนรัชกาลที่ ๕
- ๓๑ หมอสมิท เปนมิชชันนารีพวกยัปติสต์ มาอยู่กรุงเทพ ฯ เมื่อ
 พ.ศ. ๒๓๘๒ เปนเจ้าของโรงพิมพ์ที่บางคอแหลม อยู่มาจน
 รัชกาลที่ ๕

จดหมายเหตุเรื่องบลเลศเตียราชทูตอเมริกัน
เข้ามาในรัชกาลที่ ๓ เมื่อปีจอ พ. ศ. ๒๓๕๓

ณวันขึ้น ๗ ค่ำเดือน ๕ จุลศักราช ๑๒๑๒ ปีจอโทศก กำนันไฟทำ
ด้วยเหล็กกระป๋ตันออกเลศถอหนึ่งสือเจ้าเมืองสิงห์ไปรากับหนึ่งสือเซอร์เซม
สบุรุษเข้ามาสั่งทเมืองสมุทรปราการ แล้วกำนันไฟกระป๋ตันออกเลศถอกลับ
ไปณวันขึ้น ๑๑ ค่ำเดือน ๕ เพลาใกล้รุ่ง รุ่งขึ้นณวันขึ้น ๑๒ ค่ำเดือน ๕
คอยนอกเข้ามาแจ้งว่า เห็นกำนันรบใหญ่ ๓ เสาเข้ามาทอดคายนอก
สันดอนน้ำลึก ๑ แต่สังเกตดูเหมือนว่าจะเป็นกำนันรบชาติอเมริกัน

เพลาณันสนัดเจ้าพระบรมมหาอนุชาธิราช เจ้าฟ้ากรมขุนอิศเรศ
รังสรรค์ พระนายไวยวรนาถ ยังอยู่ที่เมืองสมุทรปราการ จึงมีรับสั่ง
จัดให้ขุนปริชาชาญสมุทรพดภาษาอังกฤษได้กับคนชาวการ ๒ คน ขี่เรือ
ศิระญวนยาว ๔ วาออกไปทักกำนัน ขุนปริชาชาญสมุทรกลับเข้ามา
แจ้งว่า ไปถึงกำนันรบ กำนันโศรหิต แจ้งว่ากำนันชื่อว่าแประโมต
ยาว ๒๖ วาปากกว้าง ๖ วาคืบ กินน้ำลึก ๑๑ ศอก คนในลำกำนัน
ชาติอเมริกัน กำนันโศรหิต ๑ บาลเลศเตียทูต ๑ ดิศมิตกระป๋ตัน ๑
นายทหาร ๑๗ ตันหนลูกเรือ ๑๘๖ รวม ๒๑๖ คน จีนคนใช้ ๔ คน
รวม ๒๒๐ คน มีบันสำหรับลำ ปันโคมยาว ๔ ศอกเศษ กระสุน ๘ นิ้ว

๑๘ กระบอก ยืนโคมยาว ๔ คอกเค็ช กระสน ๑๐ นิ้ว ๔ กระบอก
รวม ๒๒ กระบอก มาแต่เมืองอเมริกันไปเมืองจีนแล้วกลับมาเมืองสิงห
โปรา แต่มาอยู่ที่เมืองจีนกับเมืองสิงหโปราประมาณ ๔ ปีเศษ มี
หนังสือเปรลิตเคนต์เจ้าเมืองอเมริกันมา^๑ ให้ข้าเลศเตียเป็นทูตไปทำ
หนังสือสัญญาการค้าขายกับเมืองญวน ไปเข้าอยู่ที่อ่าวตุน ๑๐ วัน
หาพบปะขุนนางญวนไม่ ฝากแต่หนังสือไว้แล้วใช้โคมมาจากอ่าวตุน
๘ วันถึงที่นอกสันดอนน้ำลึก ๕ วา ขุนนางในกำปั่นฝากหนังสือเข้ามา
ถึงพระนายไวยวรรณาดลขัย ๑ แปลไต่ความในหนังสือว่า หนังสือ
กำมะโตอริทขุนนางนายทหารกำปั่นรบอเมริกัน บอกมายังพระนายไวย
วรรณาดให้แจ้งว่าเปรลิตเคนต์เจ้าเมืองอเมริกันแต่งให้ข้าเลศเตียเป็นทูตเข้า
มาณกรุงศรีอยุธยา ขอให้พระนายไวยวรรณาดจกเรือที่สมควรไปรับทูต
เข้ามา ถ้าพระนายไวยวรรณาดพบกับทูตที่เข้ามาแล้วก็ให้รับโดยดี ด้วย
คนนั้นเป็นขุนนางผู้ใหญ่มิใช่เป็นคนน้อย และเขาจะใคร่ทราบว่าความ
ใช้ที่กรุงฯ กับเมืองสมุทปราการเป็นอย่างไรบ้าง ขอให้เขียนหนังสือ
ออกไปให้ทราบความก่อน มีความมาในหนังสือแต่เท่านั้น พระนายไวย
วรรณาด พระยาสุรเสนา พระยาโชฎุกราชเศรษฐี พระยาราชวังสรรค์
พระยาวิเศษศักดิ์กา แจ้งความแล้วบอกขุนมาณกรุงเทพฯ จึงโปรดเกล้าฯ
ให้เจ้าพนักงานจกเรือรบไล่สลักมีเสายิงแก่งทั้งยกกองทวน พลแจวไล่
เสือแดงหมวกแดงส่งลงไปให้ แล้วสั่งให้ปลูกเรือนรับทูตเรือนใหญ่
๕ ห้องเฉลียงรอบหลัง ๑ โรงครัว ๓ ห้องหลัง ๑ โรงพักคนใช้ ๓ ห้อง

๑ คือประธานาธิบดีชื่อเทเลอ

หลัง ๑ ที่นำวัดประยุรวงศาวาส ให้เจ้าพนักงานจัดสิ่งของไปเตรียมไว้ ณ โรงพักฝรั่งให้พร้อมสำหรับทูตจะได้อยู่ แจงอยู่ในหมายรับสั่งนั้นแล้ว ครั้นเดือนชน ๑๔ ค่ำเดือน ๕ เพลาเช้าพระนายไวยวรรณาท พระยาสุรเสนา พระยาไชยภักทราชเศรษฐี พระยาราชวังสรรค์ พระยาวิเศษศักดิ์กา ซึ่งลงไปรักษาเมืองสมุทรปราการบอกขึ้นมาถึงกรุงเทพ ฯ ว่าทูตนั้นจะให้ส่งขึ้นมาเมื่อไร พระยาพิพัฒน์โกษาตอบลงไปว่า เพลานยังติดการพระศัพพะเจ้าลูกยาเธออยู่ ๑ ให้คงไว้ถึงวันแรม ๗ ค่ำเดือน ๕ สั้นการพระศัพพะแล้วจึงให้ส่งทูตขึ้นไป แต่พระนายไวยวรรณาทให้ขึ้นไปคิดราชการณกรุงเทพ ฯ แล้วจึงให้กลับลงมา

ครั้นถึงวันแรม ๕ ค่ำเดือน ๕ เพลากลางคืนพระนายไวยวรรณาท พระยาสุรเสนา พระยาไชยภักทราชเศรษฐี พระยาราชวังสรรค์ พระยาวิเศษศักดิ์กา จึงจัดให้หลวงยกกระบัตร หลวงอาจณรงค์ หลวงวุฒิสรรเทศ เจ้ากรมทหารปืน หลวงฤทธิสโรเทศ ฝรั่งแม่นปืน ล่ามฝรั่ง ๒ คน ขี่เรือรบไล่สลัดที่ส่งลงไปลำ ๑ กีบเรือแ่งทรายขาว ๑๑ วา ๑๒ วา ๒ ลำ คนแจวลำละ ๔๐ คน ๕๐ คน ไล่เสือแดงหมวกแดงมีธงทวนปัก ออกไปรับทูตที่กำปั่นโยเสฟบาเลคเตียทูต ๑ มีคนนำรียหมอดิน ๑ คนใช้ ๑ ลงจากกำปั่นมาลงเรือที่ไปรับ เรือออกจากกำปั่น กำมะโตอรหิตให้ยิงปืนสังทูต ๒๑ นัด วันแรม ๖ ค่ำเดือน ๕ เพลาเช้า ๓ โมงเรือซึ่งไปรับทูตเข้ามาถึงเมืองสมุทรปราการ ให้ยิงปืนขอมผลเสื่อสมุทรวี

๑ พระเจ้าลูกยาเธอสิ้นพระชนม์เมื่อปีระกา พ. ศ. ๒๓๕๒ รวม ๔ พระองค์ คือ พระองค์เจ้าหญิงเกศณี ๑ พระองค์เจ้าหญิงพวงแก้ว ๑ พระองค์เจ้าชายเฉลิมวงศ์ ๑ พระองค์เจ้าชายจินดา ๑

ทุก ๒๑ ปี พระยาวิเศษสงครามทำกับข้าวของกินอย่างฝรั่งเลี้ยงคหบดี
 ทศกาลกลางเมืองสมุทรปราการ แล้วส่งทูตเข้ามาถึงเมืองนครเขื่อนขันธ์
 เพลาบ่าย เจ้าเมืองกรมการได้รับเลี้ยงคหบดี เอาของมาทักทอ
 พกทศกาลกลางเมืองนครเขื่อนขันธ์ แล้วส่งทูตขึ้นมาถึงกรุงเทพ ฯ
 ขึ้นอยู่ที่เรือนปลูกกล้วยไม้หน้าวัดประยุรวงศาวาส

ณวันแรม ๗ ค่ำ เดือน ๕ เพลาเช้าจัดให้พระยาวิเศษสงคราม
 จางวางทหารแม่นปืน ๑ หลวงวุฒิศรเดช เจ้ากรมทหารแม่นปืน ๑
 หลวงฤทธิสำแดง เจ้ากรมทหารแม่นปืน ๑ แต่งตัวโอ้โง่ลงไปด้วย
 รับทูตขึ้นเรือนพัก แล้วสั่งให้พระยาวิเศษสงครามฝรั่งเบิกเอาเงินที่
 เจ้าภาษีกกรมท่าพระคลังสินค้า จัดพวกครัวฝรั่งมาอยู่สำหรับทำกับข้าว
 ของกินอย่างฝรั่งเลี้ยงคหบดีว่าทูตจะกลับไป

ครั้นณวันแรม ๘ ค่ำ เดือน ๕ ขาเลศเตี้ยทำหนังสือให้ ลามมาส่ง
 ให้พระนายไวยวรรณาดบัย ๑ ในหนังสือว่า หนังสือมีศขาเลศเตี้ยฝาก
 มาถึงคุณพระนายไวยวรรณาดจะใคร่ให้ท่านทราบความว่า เจ้าแผ่นดิน
 เมืองอเมริกันส่งข้าพเจ้าให้ ถอนหนังสือของเจ้าแผ่นดินนั้น มาถวาย
 แก่ท่านผู้เป็นกระษัตริย์ในเมืองไทย ข้าพเจ้าขอให้ได้ช่องได้โอกาส
 จะได้หาฤกษ์ฤกษ์กับขุนนางผู้ใหญ่อันตั้งเป็นพระที่ว่างแล้ว จะได้
 เอาหนังสือเข้าถวายตามรับสั่ง อันจะได้ช่องนั้นยิ่งเร็วยิ่งดี หนังสือมา
 ณวันศุกร์แรม ๘ ค่ำ เดือน ๕ บึงอโศก พระนายไวยวรรณาดทำ
 หนังสือตอบไปให้ขาเลศเตี้ยดบัย ๑ ว่า หนังสือพระนายไวยวรรณาด
 หัวหมันมหาดเล็ก มายังมีศโยเสฟขาเลศเตี้ย ด้วยมีหนังสือ

มาถึงเรานั้นได้แจ้งแล้ว ให้นำเอาความขึ้นกราบเรียนแต่ท่านเสนาบดีผู้
ใหญ่ เสนาบดีผู้ใหญ่ว่า ครึ่งก่อนนิศาโคอุนิโคคาอเมริกาเจ้าเมือง
อเมริกันให้เอคแมนรอเบตซุนนางเป็นทูตเข้ามาขอทำหนังสือสัญญาเป็น
ทางไมตรี จะให้ลูกค้าชาวอเมริกันเข้ามาค้าขายณกรุง ฯ ท่านเสนาบดี
ผู้ใหญ่มิมีความยินดี จึงพร้อมกันทำหนังสือสัญญากับเอคแมนรอเบต
เป็นไมตรีทางค้าขาย เอคแมนรอเบตได้เอาหนังสือสัญญาออกไปยึด
ตราเจ้าเมืองอเมริกันมาในหนังสือสัญญาแล้ว ว่าซุนนางผู้ใหญ่น้อย
ณเมืองอเมริกันก็เห็นดีพร้อมกัน ได้ยึดตราสำหรับเมืองมาทันทัน
หนังสือสัญญาอีกดวงหนึ่ง ท่านเสนาบดีผู้ใหญ่นครุง ฯ และซุนนางผู้
ใหญ่นครเมืองอเมริกันก็เห็นดีพร้อมกันทั้ง ๒ ฝ่ายแล้ว ทางไมตรีกรุง ฯ
กับเมืองอเมริกันก็สนิทกันจนทุกวันนี้ ซึ่งบาเลศเตียเข้ามาครั้งนั้นจะ
เผ่าทูลลอบอง ฯ ในสมเด็จพระพุทธเจ้าอยู่หัวนั้น ยังไม่ควรก่อน จะว่า
ด้วยการซื้อขายประการใด ก็ให้มาพดจากกันกับท่านเสนาบดีผู้ใหญ่
โดยฉันททางไมตรีเถิด หนังสือมาฉวันศุกร์ แรม ๘ ค่ำ เดือน ๕ ปีจอ
โทศก แล้วท่านเสนาบดีจึงให้ล่ามมายอกกับทูตว่า เป็นอย่าง
ธรรมเนียมมาแต่ก่อน ทูตมาถึงที่พักแล้ว ให้จิตเรอมารับหนังสือ
ไปแปล รู้ความแล้วจึงได้นำทูตเข้าเฝ้า ฉวันแรม ๘ ค่ำ เดือน ๕
เพลาเที่ยงจะให้เรอลงมารับหนังสือ บาเลศเตียก็ยอม ท่านเสนาบดี
จึงสั่งให้เจ้าพนักงานจิตแจ้งเรอไว้จะมารับหนังสือพร้อมแล้ว

ครั้นรุ่งขึ้น เพลาเช้าบาเลศเตียให้มิดนาร์ยหมอมะตุน มายอกว่า
มีหนังสือมา ๒ ฉบับ ฯ หนึ่งในหนังสือเปรสเคนต์เจ้าแผ่นดินอเมริกัน มา

ถวายในสมเด็จพะพุทธเจ้าอยู่หัวณกรุง ฯ เมื่อทอดเข้าเฝ้าทูลละออง ฯ แล้ว
 จึงจะเอาหนังสือ ถวายในสมเด็จพะพุทธเจ้าอยู่หัว อีกฉบับ ๑ เป็น
 หนังสือแปลลิเคนต์ มีมาสำหรับตัวทอด ไม่ได้มีมาถึงผู้ใด จะให้ไป
 รับนั้นไม่ได้ การซึ่งจัดเรือไว้จะให้ไปรัยหนังสือก็หาได้ ไปรัยไม่
 ด้วยครั้งนั้นเจ้าพระยาพระคลังว่าที่สมุหพระกลาโหม^๑ หาอยู่ไม่ ออก
 ไปราชการลี้เลขหัวเมืองฝ่ายตะวันตก จึงไปรคเกล้า ฯ ให้พระยา
 ศิริพิพัฒน์รัตนราชโกษา^๒ จางวางพระคลังสินค้ารับทอดแทน

ครั้นณวันแรม ๑๒ ค่ำ เดือน ๕ ปีจอโทศก เพลาย้าย ๓ โมงเศษ
 ท่านพระยาศิริพิพัฒน์รัตนราชโกษา ๑ พระยาราชสุภาวดี ๑ พระยา
 สุรเสนา ๑ พระยาพิพัฒน์โกษา ๑ พระยาจุฬาราชมนตรี ๑ พระยา
 เพ็ชรชญา ๑ พระยาสวัสดิ์วาริ ๑ พระมหามนตรี ๑ พระสุริยภักดี ๑
 พระนายไวยวรรณาด ๑ พระนรินทร์เสนี ๑ จมื่นราชามาตย์ ๑ รวม
 ๑๒ คน ข้าราชการณกรุง ฯ และหัวเมือง พร้อมกันที่บ้านพระยา
 ศิริพิพัฒน์รัตนราชโกษาเป็นอันมาก ให้เอาเรือเก่งทั้งบรรจพลงพาย
 ให้ครบกระบวนไปรัยโยเสฟบาเลศเตยที่เรือนพัก ครั้นเรือทอดมาถึงบ้าน
 ท่านพระยาศิริพิพัฒน์รัตนราชโกษา ฯ ให้พระยาวิเศษสงครามจางวาง
 ทหารชั้นใหญ่ หลวงวุฒสรเดช หลวงฤทธิสำแดง เจ้ากรม แต่งตัว
 ไล่โถงกับเจ้ากรมปลัดกรมนายทหาร ๘ คน ลงไปรัยทอดที่สพานตาม
 ธรรมเนียมฝรั่ง ชุณนางไทยนั้นพร้อมกันที่รับแขกรับตามธรรมเนียม

๑, คือ สมเด็จเจ้าพระยาบรมมหาประยูรวงศ์ ฯ ในรัชกาลที่ ๔.

๒, คือ สมเด็จเจ้าพระยาบรมมหาพิชัยญาติ ในรัชกาลที่ ๔.

โยเซฟบาเลศเตียทต^๕ ขึ้นจากเรือ^๕ เขามี^๕คน^๕นารีย^๕หมอส^๕มี^๕ทข^๕ตร^๕เล^๕ยง^๕มิต^๕
คน^๕นารีย^๕หมอย^๕อน^๕ซึ่ง^๕อยู่^๕ท^๕กร^๕ง^๕ ๗ แต่^๕ก่อน^๕ ถ^๕อ^๕หิ^๕บ^๕ร^๕า^๕ช^๕ส^๕า^๕ส^๕น^๕เจ้า^๕แผ่นดิน^๕เมือง^๕
อ^๕เม^๕ริ^๕กัน^๕มา^๕ม^๕อ^๕ห^๕น^๕ง^๕ ถ^๕อ^๕ร^๕ม^๕ของ^๕โย^๕เซ^๕ฟ^๕บ^๕า^๕เล^๕ศ^๕เต^๕ีย^๕ห^๕น^๕บ^๕ร^๕ก^๕ร^๕เ^๕ร^๕มา^๕ค^๕น^๕ห^๕น^๕ง^๕
เ^๕ก^๕เ^๕น^๕ตาม^๕ห^๕ล^๕ง^๕ซ^๕น^๕ไป^๕บ^๕น^๕ห^๕น^๕ง^๕ แต่^๕มี^๕ค^๕น^๕นารีย^๕หมอส^๕ค^๕น^๕ มี^๕ค^๕น^๕นารีย^๕
หมอส^๕ย^๕อน^๕ มี^๕ค^๕น^๕นารีย^๕หมอส^๕ม^๕ะ^๕ต^๕น^๕มา^๕ค^๕อ^๕ย^๕อ^๕ย^๕่^๕ก^๕อ^๕น^๕แล^๕ว^๕ คร^๕น^๕โย^๕เซ^๕ฟ^๕
บ^๕า^๕เล^๕ศ^๕เต^๕ีย^๕มา^๕ถ^๕ง^๕ท^๕ป^๕ระ^๕ช^๕ม^๕แล^๕ว^๕ ก^๕น^๕ง^๕บ^๕น^๕เก^๕า^๕อ^๕ย^๕า^๕ง^๕ค^๕ มี^๕ค^๕น^๕นารีย^๕หมอส^๕ค^๕น^๕
น^๕ง^๕ถ^๕ค^๕ล^๕ง^๕มา^๕ก^๕บ^๕มี^๕ค^๕น^๕นารีย^๕หมอส^๕ย^๕อน^๕ มี^๕ค^๕น^๕นารีย^๕หมอส^๕ม^๕ะ^๕ต^๕น^๕ ซึ่ง^๕อยู่^๕ณ^๕
กร^๕ง^๕ ๗ ก^๕น^๕ง^๕เ^๕ป^๕น^๕ล^๕ำ^๕ค^๕บ^๕ถ^๕ค^๕ ๗ ก^๕น^๕ล^๕ง^๕มา^๕ ท^๕ำ^๕น^๕เส^๕น^๕า^๕บ^๕ค^๕ี^๕ป^๕ร^๕า^๕ไ^๕ส^๕ย^๕ก^๕บ^๕โย^๕เซ^๕ฟ^๕
บ^๕า^๕เล^๕ศ^๕เต^๕ีย^๕ท^๕ว^๕า^๕ บ^๕า^๕เล^๕ศ^๕เต^๕ีย^๕มา^๕ท^๕า^๕ง^๕ท^๕เล^๕ส^๕บ^๕า^๕ย^๕อยู่^๕ถ^๕า^๕ มา^๕แต่^๕เม^๕ือ^๕
อ^๕เม^๕ริ^๕กัน^๕เม^๕ือ^๕ไ^๕ว^๕ บ^๕า^๕เล^๕ศ^๕เต^๕ีย^๕ท^๕อ^๕บ^๕ว^๕า^๕มา^๕แต่^๕เม^๕ือ^๕อ^๕เม^๕ริ^๕กัน^๕เม^๕ือ^๕ณ^๕เ^๕ค^๕เ^๕อ^๕น^๕ ๑๐
๗ บ^๕ระ^๕ก^๕า^๕เอ^๕ก^๕ศ^๕ก^๕ มา^๕ตาม^๕ท^๕า^๕ง^๕ส^๕บ^๕า^๕ย^๕อยู่^๕ จ^๕ิง^๕ถ^๕า^๕ม^๕ว^๕า^๕มา^๕แต่^๕เม^๕ือ^๕อ^๕เม^๕ริ^๕กัน^๕
มา^๕ก^๕ำ^๕บ^๕ัน^๕ล^๕ำ^๕น^๕ถ^๕า^๕มา^๕ก^๕ำ^๕บ^๕ัน^๕ล^๕ำ^๕ไ^๕ว^๕ บ^๕า^๕เล^๕ศ^๕เต^๕ีย^๕บ^๕อ^๕ก^๕ว^๕า^๕มา^๕แต่^๕เม^๕ือ^๕อ^๕เม^๕ริ^๕กัน^๕
มา^๕ก^๕ำ^๕บ^๕ัน^๕ไ^๕ฟ^๕ล^๕ำ^๕ห^๕น^๕ง^๕ มา^๕ล^๕ง^๕ก^๕ำ^๕บ^๕ัน^๕ล^๕ำ^๕น^๕ท^๕เม^๕ือ^๕อ^๕ก^๕ว^๕าง^๕ต^๕ัง^๕ จ^๕ิง^๕ถ^๕า^๕ม^๕ว^๕า^๕มา^๕
อยู่^๕ท^๕เม^๕ือ^๕อ^๕ก^๕ว^๕าง^๕ต^๕ัง^๕น^๕า^๕น^๕อยู่^๕ถ^๕า^๕ บ^๕า^๕เล^๕ศ^๕เต^๕ีย^๕ท^๕อ^๕บ^๕ว^๕า^๕อยู่^๕ท^๕เม^๕ือ^๕อ^๕ก^๕ว^๕าง^๕ต^๕ัง^๕ ๓
เ^๕ค^๕เ^๕อ^๕น^๕ จ^๕ิง^๕ถ^๕า^๕ม^๕ว^๕า^๕มา^๕แต่^๕เม^๕ือ^๕อ^๕ก^๕ว^๕าง^๕ต^๕ัง^๕เม^๕ือ^๕เ^๕ค^๕เ^๕อ^๕น^๕ไ^๕ว^๕ มา^๕แ^๕ว^๕ะ^๕ท^๕ไ^๕ห^๕น^๕บ^๕ำ^๕ง^๕
ถ^๕า^๕เ^๕า^๕มา^๕กร^๕ง^๕ ๗ ท^๕เ^๕ค^๕เ^๕ย^๕ว^๕ บ^๕า^๕เล^๕ศ^๕เต^๕ีย^๕ท^๕อ^๕บ^๕ว^๕า^๕ถ^๕า^๕ม^๕อยู่^๕ย^๕า^๕ง^๕น^๕บ^๕ว^๕ย^๕การ^๕เพ^๕ล^๕า^๕
บ^๕า^๕เล^๕ศ^๕เต^๕ีย^๕พ^๕ง^๕ซ^๕ก^๕ห^๕น^๕ง^๕ส^๕ือ^๕เ^๕เขียน^๕อ^๕ก^๕ษ^๕ร^๕ไ^๕ท^๕อ^๕ย^๕ไ^๕ซ^๕กระ^๕ท^๕า^๕ษ^๕ฝ^๕ร^๕ัง^๕เ^๕ห^๕น^๕บ^๕มา^๕ใน^๕ก^๕ล^๕ิ^๕ย^๕
ส^๕ือ^๕ส^๕่ง^๕ไ^๕ห^๕ว^๕า^๕ ไ^๕ห^๕ค^๕ุ^๕ค^๕ว^๕า^๕ม^๕ใน^๕ห^๕น^๕ง^๕ส^๕ือ^๕น^๕ั้น^๕เ^๕ก^๕ิ^๕ต^๕

ค^๕ว^๕า^๕ม^๕ใน^๕ห^๕น^๕ง^๕ส^๕ือ^๕น^๕ั้น^๕ว^๕า^๕ ท^๕ำ^๕น^๕โย^๕เซ^๕ฟ^๕บ^๕า^๕เล^๕ศ^๕เต^๕ีย^๕ร^๕า^๕ช^๕ท^๕อ^๕เม^๕ริ^๕กัน^๕
มา^๕ถ^๕ง^๕ท^๕ำ^๕น^๕เส^๕น^๕า^๕บ^๕ค^๕ี^๕ไ^๕ห^๕ญ^๕เ^๕ไ^๕ห^๕ท^๕ร^๕า^๕ย^๕ ค^๕ว^๕ย^๕ว^๕า^๕ซ^๕ำ^๕พ^๕เจ^๕ำ^๕ไ^๕ค^๕เ^๕ร^๕บ^๕ค^๕ำ^๕ส^๕่ง^๕เจ^๕ำ^๕
เ^๕แผ่นดิน^๕อ^๕เม^๕ริ^๕กัน^๕ แ^๕ล^๕ว^๕ถ^๕อ^๕ร^๕า^๕ช^๕ส^๕า^๕ส^๕น^๕เ^๕า^๕มา^๕ถ^๕ว^๕า^๕ย^๕ แ^๕ล^๕ะ^๕ซ^๕ำ^๕พ^๕เจ^๕ำ^๕ป^๕ร^๕า^๕ถ^๕น^๕า^๕

จะหาช่องโอกาสที่จะเอาราชสาส์นนี้เข้าถวายตามคำสั่งเจ้าอเมริกัน
และเมื่อถวายราชสาส์นของเจ้าอเมริกันแล้ว จะใคร่เอาหนังสือข้าพเจ้า
แต่งไว้ฉบับ ๑ ถวายแก่พระบาทสมเด็จพระพุทธเจ้าอยู่หัว คราวเมื่อยังเฝ้า
อยู่นั้น หนังสือแปลพอเป็นใจความเป็นภาษาไทยแล้ว เพื่อท่านจะ
ได้ทราบ หนังสือทำณวันอังคารแรม ๑๒ ค่ำเดือน ๕ ปีจอ โทศก

(พระยาศรีพิพัฒน์รัตนราชโกษา) จึงว่า อย่างธรรมเนียมกรุง ฯ
ที่จะเอาหนังสือเข้าไปถวายสมเด็จพระพุทธเจ้าอยู่หัวคังว่านั้นไม่ควร จะพด
จากการสิ่งใดให้พดกับเสนาบดีให้รู้ความก่อน เสนาบดีทั้งปวงก็รักใคร่
กับชาติอเมริกันเป็นอันมาก ความจะพดจากกันประการใดก็จะได้พดจา
กันไปตามการ ให้สมควรกับที่เป็นไมตรีอันสนิทกัน

บาละเตี้ยตอบว่า จะเอาหนังสือให้กับเสนาบดีนั้น ไม่ได้ จะขอ
เฝ้าเอาหนังสือฉบับถวายสมเด็จพระพุทธเจ้าอยู่หัวก่อน ให้ถูกกับใน
หนังสือเจ้าแผ่นดินเมืองอเมริกัน ซึ่งมีเข้ามาถวายสมเด็จพระพุทธเจ้า
อยู่หัว จะโปรด ฯ ให้ขุนนางคนใดพดการอื่นนี้ จึงจะได้พดความต่อไป

(พระยาศรีพิพัฒน์รัตนราชโกษา) จึงว่า กรุง ฯ กับเมือง
อเมริกันแต่ก่อนมาก็ยังหาเคยรู้จักอย่างธรรมเนียมบ้านเมืองกันไม่ทั้ง
๒ ฝ่าย เมื่อขมะโรงเจ้าวงศ์จักราชฝรั่ง ๑๘๓๓ ปี (พ.ศ. ๒๓๗๖)
เอกแมนรอบเขต ถอนหนังสืออันเรียก สอน เจ้าเมือง อเมริกัน เข้ามา ขอทำ
หนังสือสัญญาทางค้าขาย หนังสือซึ่งเจ้าเมืองอเมริกันมีเข้ามาขอตรา
ประจักษ์เป็นสำคัญเข้ามา ท่านเสนาบดีได้จัดเรือกัญญารับหนังสือ
มาแปลได้ความแล้ว จึงพาเอกแมนรอบเขตเข้ามาเฝ้าทูลละออง ฯ สมเด็จพระ

พระพุทธเจ้าอยู่หัวแล้ว ท่านเสนาบดีจึงทำหนังสือสัญญาทางค้าขาย
 กับชาติอเมริกัน เอกแมนรอเบตพาเอาหนังสือสัญญาออกไปยึดตรา
 เจ้าเมืองอเมริกัน ครั้นขบวนการจตุรศกักราชฝรั่ง ๑๘๓๗ ปี (พ.ศ. ๒๓๘๐)
 เอกแมนรอเบตกับขุนนางหลายคนเอาหนังสือสัญญาเข้ามาส่ง แล้วว่า
 ขุนนางผู้ใหญ่ผู้น้อยในเมืองอเมริกัน มีความยินดีพร้อมกัน จึงได้ยึด
 ตราเจ้าเมืองอเมริกันลงในหนังสือดวง ๑ ยึดตราสำหรับเมืองผูกมาใน
 หนังสือสัญญาอีกดวง ๑ ท่านเสนาบดีก็ได้จัดแจงเรือสี่เขียนทองไปรับ
 หนังสือสัญญากรง ๆ กับชาติอเมริกัน จึงได้เป็นไมตรีสนิทกันมา
 ที่กรง ๆ จึงได้ถือเอาหนังสือสัญญากันอย่างเอกแมนรอเบตเข้ามาสอง
 ครั้งเป็นธรรมเนียมมาจนทุกวันนี้ บาลัดเตียเข้ามาครั้งหนึ่งว่าถือหนังสือ
 เจ้าเมืองอเมริกันเข้ามา เราก็ตัดใจจัดแจงเรือจะให้ไปรับหนังสือ ให้เป็น
 ยศเป็นเกียรติในเจ้าเมืองอเมริกันเหมือนครั้งเอกแมนรอเบตเข้ามา ด้วย
 สมเด็จพระพุทธเจ้าอยู่หัวรักใคร่ในเจ้าเมืองอเมริกันมาก จะให้ไมตรี
 ยืนยาวสืบไป บาลัดเตียว่ามีหนังสือเข้ามาว่า ๒ ฉบับ ๆ ๑ ว่าเป็นหนังสือ
 สำหรับตัวเจ้าเมืองอเมริกัน ให้มาให้คนทั้งปวงรู้ว่าบาลัดเตียเป็นทูต
 เมืองอเมริกันฉบับ ๑ ต่อบาลัดเตียได้เข้าเฝ้าสมเด็จพระพุทธเจ้าอยู่หัว
 จึงจะถวายไม่ส่งให้ ฝัดอย่างธรรมเนียมเมื่อครั้งเอกแมนรอเบตมาทำ
 อย่างธรรมเนียมไว้แต่ก่อน บาลัดเตียจึงเอาหนังสือคล้อออกให้ดูดวงตรา
 (พระยาศรีพิพัฒน์ ๆ) จึงตอบว่าตราซึ่งยึดมาในหนังสือนั้นเราไม่ส่งเสีย
 เราส่งเสียอยู่แต่ว่า ตราไม่ยึดประจำผืนก็จะมาเขียนเอาอย่างไรก็เขียนได้

ผิดกันอย่างที่เคยมาแต่ก่อน บาลาศ์เตียตอบว่า เจ้าเมืองอเมริกัน
เปลี่ยนกันมาหลายคนแล้ว เคยวันเจ้าเมืองอเมริกันจะมีหนังสือไปถึง
เจ้าเมืองฝรั่งเศส เมืองอังกฤษก็มีไปอย่างนี้ มอบบุญแจ้ให้หนังสือให้
ผู้ถือหนังสือไปแล้วก็หาได้ บัคตราประจำณิกไม่

(พระยาศรีพพัฒน์รัตนราชโกษา) จึงว่า ซึ่งมีหนังสือไปถึง
เจ้าเมืองฝรั่งเศส เจ้าเมืองอังกฤษ ไล่ให้บัคตรากุญแจไปไม่บัคตราทั้งนี้
เราไม่รู้ เราถืออย่างธรรมเนียมครั้งเอกแมนรอเบตเข้ามาทำหนังสือ
สัญญาครั้งนั้น มีหนังสือบัคตราประจำณิกเข้ามาด้วยเป็นสำคัญ
หนังสือเข้ามาครั้งนั้นว่าเป็นหนังสือเจ้าเมืองอเมริกัน ไม่ประจำณิกผิดกับ
เมื่อครั้งเอกแมนรอเบตเข้ามา จะเชื่อฟังยังไม่ได้ ที่กรุง ฯ เราถือ
พระ (พุทธศาสนา) ได้ผูกสัญญาเป็นธรรมเนียมลงแล้ว ถึงจะ
นานไปสักเท่าใด ๆ ก็กลับธรรมเนียมไม่ได้

บาลาศ์เตียตอบว่า หนังสือเจ้าเมืองอเมริกันเข้ามาครั้งนั้นจะรับ
หรือไม่รับ

(พระยาศรีพพัฒน์รัตนราชโกษา) จึงว่า หนังสือนั้นจะส่งให้ก็
จะรับ แต่ที่จะให้เฝ้าสมเด็จพระพุทธเจ้าอยู่หัวนั้นไม่ได้ ด้วยผิดธรรมเนียม
กรุง ฯ อยู่

บาลาศ์เตียกลุกจากเก้าอี้ขึ้นแล้วจึงว่า ถ้าไม่รับหนังสือแล้ว
จะไปบอกเจ้าเมืองอเมริกัน เขาจะคิดอย่างไรไม่รู้ด้วย หันหน้าออก
เดินไปประมาณ ๕ คอก ๖ คอก แล้วกลับเข้ามาถามว่าจะรับหนังสือ
หรือไม่รับ

(พระยาศรีพิพัฒน์รัตนราชโกษา) จึงว่า หนังสือให้ไว้ก็จะรับ
แต่ความในหนังสือสัญญาข้อ ๘ มีอยู่ว่า ชาตินอเมริกันเข้ามาณกรุง ฯ
ก็ให้ทำตามอย่างธรรมเนียมกรุง ฯ บาเลศเตียพูดให้ผิดอย่างธรรมเนียม
กรุง ฯ ไปดังนี้จะให้เข้าเฝ้าไม่ได้

บาเลศเตียจึงว่ากับพวกหมอออเมริกันว่า ให้หมอออยู่เถิดข้าจะไป
แล้วบาเลศเตียก็ลงเรือไปโดยกำลังโทโส

ครั้นวันแรม ๑๓ ค่ำเดือน ๕ โยเสฟบาเลศเตียทูลทำหนังสือมา
ขึ้นอีก ความในหนังสือที่บาเลศเตียขึ้นนั้นว่า มีโยเสฟบาเลศเตีย
ผู้เป็นราชทูตรับใช้แต่เจ้าแผ่นดินอเมริกันทั้ง ๓๐ เมืองที่เข้ากันเป็นเมือง
เดียว จะได้ ถอรราชสาส์นมาถึงเมืองต่าง ๆ ที่อยู่ส่วนพิภพอาเซียทิศ
ตะวันออกเฉียงใต้ มีมหานครศรีอยุธยาเป็นต้น เมื่อพิจารณาแล้ว
ก็เห็นควรจะแต่งหนังสือไปมาเรียนท่านเจ้าคุณศรีพิพัฒน์ ฯ ด้วยความ
ว่า เพลาเวลานเมื่อข้าพเจ้าไปอยู่ที่หอเฝ้าเจ้าคุณ มีขุนนางเป็นอันด้วย
อยู่พร้อมมีเจ้าคุณเป็นใหญ่ ข้าพเจ้าได้เข้าใจว่าพระธรรมคุณนั้น
เป็นที่จะได้ศึกษาด้วยการเอาราชสาส์นซึ่งข้าพเจ้าถอมมาถวายแก่ท่านผู้
เป็นกระษัตริย์ในมหานครศรีอยุธยาขึ้น เมื่อแรกเดิมเจ้าคุณได้ถาม
ข้าพเจ้าว่าด้วยออกมาจากเมืองอเมริกันเมื่อไร ข้าพเจ้าเห็นว่าคำถาม
ดังนี้ได้เข้าใจในเรืองความ อันเป็นเหตุให้ประชุมกัน แต่ยังไม่ตอบ
ให้ท่านทราบด้วยดี ท่านจึงได้ถามข้าพเจ้าต่อไปว่า ครั้นออกจาก
เมืองจีนแล้วได้ไปแะที่เมืองอันอย่างใดไม่ คำถามอันนั้นข้าพเจ้ามิได้
ควรจะตอบประการใด ด้วยพระทัยให้ประชุมกันเป็นที่ปรึกษาด้วยการ

ถวายราชสาส์น ข้าพเจ้าจึงนำหนังสือที่แปลเป็นภาษาไทยแล้วส่งให้แก่
 เจ้าคุณให้ทราบ เมื่อเจ้าคุณได้อ่านหนังสือนั้นแล้วท่านได้ถามข้าพเจ้า
 ว่า หนังสือที่ถอมานั้นเป็นอย่างไร จึงเรียกว่าเป็นราชสาส์น ข้าพเจ้า
 ได้ตอบว่าหนังสือพระราชสาส์นนั้นได้แปลเป็นภาษาไทย และคุณพระ
 นายไวยวรนาถได้รับฉบับ ๑ เป็น ๔ วัน ๕ วันแล้ว คุณพระนายไวย
 วรนาถอยู่ที่ประชุมก็ว่าได้ด้วยความนี้ เจ้าคุณยังได้ว่าหนังสือราช
 สาส์นนั้นไม่มีตราสำหรับแผ่นดินเป็นสำคัญ ท่านยังมีได้เห็นหนังสือ
 ข้าพเจ้าจึงได้ชี้ให้ท่านเป็นทักทายเอาหนังสือพระราชสาส์นยกออกมาชี้ให้
 เห็นว่า มีตราหลวงสำหรับแผ่นดินอเมริกันไว้ตามธรรมเนียม เจ้า
 คุณก็ได้อ่านต่อไปว่า กระดาษอันห่อพระราชสาส์นนั้น มีได้ฉีกตาม
 อย่างแต่ก่อน ข้าพเจ้าได้ตอบว่าราชสาส์นได้รักษาไว้ในหีบทำด้วยไม้
 จันทน์ มีกุญแจทั้งลูกเป็นทอง ตามอย่างที่ได้ถวายราชสาส์นแก่มหา
 ภิรมย์เจ้าบกกัง อันได้รักษาตังเก้นด้วยหวังจะให้เป็นที่เกียรติยศ
 แก่กระษัตริย์แห่งมหานครนั้นเป็นอันยิ่ง เจ้าคุณได้อ้างว่า ด้วยอย่าง
 ธรรมเนียมคราวมีศรอบเขตถอราชสาส์นมา ข้าพเจ้าได้ตอบว่า ข้าพเจ้า
 มิได้มีช่องจะรู้ด้วยธรรมเนียมของมีศรอบเขตไปทั่ว ไม่เป็นข้อใหญ่ที่
 อันมิได้ถือ เมื่อเจ้าคุณว่าด้วยอย่างธรรมเนียมคราวมีศรอบเขตมาเป็น
 อันมากแล้ว ข้าพเจ้าจึงได้ถามว่า วันข้าพเจ้าจะได้โอกาสถวายพระ
 ราชสาส์นตามรับสั่ง เสนาบดีผู้ใหญ่จะยอมถวายมียอมเป็นประการใด
 เจ้าคุณได้ รอคอยว่าด้วยความคราวมีศรอบเขตถอราชสาส์นมา ข้าพเจ้า
 ได้ถามอีกว่า อันข้าพเจ้าจะได้เข้าเฝ้าถวายราชสาส์นจะได้ฤกษ์ใด เจ้า

คุณได้กล่าวว่า เสนาบดีจะรับหนังสือราชสาส์น และครั้งนี้ได้ปรึกษา
กันจะจัดแจงตามสมควร ข้าพเจ้าจึงได้ว่า ถ้าเสนาบดีทั้งปวงจะรับ
หนังสือ และครั้งนี้พิจารณาปรึกษาด้วยกันแล้ว จึงจะคืนให้แก่ข้าพเจ้า
และข้าพเจ้าจะได้ถวายตามรับสั่ง ข้าพเจ้าจะเอาหนังสือมอบให้เสนา
บดีใดมิได้ขอ เมื่อข้าพเจ้าว่าดังนี้ไม่มีผู้ใดตอบประการใด ข้าพเจ้า
เห็นว่าเสนาบดีผู้ใหญ่มิยอมให้เอาพระราชสาส์นถวายตามรับสั่ง ข้าพเจ้า
จึงได้ลุกขึ้นจากที่นั่งและได้ว่า อันมิยอมให้รับราชสาส์นนั้นเป็นการ
ประมาทต่อท่านผู้เป็นเจ้าแผ่นดินอเมริกันทั้ง ๓๐ เมืองที่เขาเป็นเมือง
เคียว การประมาทนั้นเป็นข้อใหญ่ เจ้าแผ่นดินนั้นแต่งตั้งหนังสือราชสาส์นให้
จำเริญพระราชไมตรี คติสำหรับแผ่นดินลงชื่อด้วยลายมือของตน
ตั้งข้าพเจ้าเป็นทูตถือราชสาส์นมาในกำปั้นหลวงใช้ข้างอเมริกันมาทาง
ไกลสุดแผ่นดิน มาแต่เมืองอันเป็นเมืองใหญ่ อันเสนาบดีมิยอม
ให้เอาราชสาส์นถวายแก่ท่านผู้เป็นกระษัตริย์ในมหานครนี้ เป็นข้อประยศ
ต่อเมืองอเมริกันโดยมาก จะบังเกิดเหตุเป็นประการใดข้าพเจ้าจะว่า
มิได้ ครั้นข้าพเจ้าได้ว่าดังนี้แล้ว ข้าพเจ้าได้ก้มหน้าคำนับเจ้าคุณ
กับขุนนางทั้งหลาย แล้วก็ถอยออกมาถึงที่อยู่
ที่นั้นราชทูตจะใคร่ว่าด้วยข้อที่เจ้าคุณได้ถาม ด้วยความอัน
มิอยู่ในราชสาส์นแห่งเจ้าเมืองอเมริกัน ถ้าเจ้าคุณเข้าใจว่าหนังสือ
ราชสาส์นผิดแล้ว ที่ไหนเจ้าคุณจะได้เห็นว่าราชการ ทูตได้รู้
จักความในหนังสืออันผิดแล้ว แต่ครั้งนี้ออกมาดูเห็นว่าติตราหลวง
เป็นปรากฏแก่ตาอยู่แล้ว ท่านจึงอ้างเอาเหตุว่า เมื่อมีศรอบเบตนั้น

ราชสาส์นที่คนก้อยู่เป็นเหมือนหนึ่งท่านจะก่อเหตุมิให้รับราชสาส์นได้
 ที่มิให้ถวายราชสาส์นแห่งเจ้าแผ่นดินอเมริกาตามรับสั่ง จะเป็นเหตุ
 ให้อุปราชแต่ละคนเกี่ยวพันนั้นหาไม่ได้ ราชทูตได้จ้างคนจีนคนหนึ่งจะ
 ให้เขียนหนังสือ ครั้นคนจีนนั้นชกแล้ว พวกขุนนางให้พาเอาจีน
 คนนั้น ไปบ้านของขุนนางผู้ใหญ่ ให้ซักถามด้วยเหตุทั้งปวงของ
 ราชทูตตั้งแต่ออกจากเมืองจนจนถึงเมืองนี้ ครั้นได้ความแล้วจึงเขียน
 ไว้ต่อหน้าขุนนางผู้ใหญ่ อันทำดังนี้ต่อราชทูตที่มาจากเมืองอื่นเป็นไมตรี
 กัน เป็นการผิดการเคืองมากนัก ท่านไม่ได้ต้องการจะแก้โทษเสีย
 อนึ่งราชทูตนั้นก็เสียทายเป็นไฉนที่นั่นแปรวันมาแล้ว และขุนนาง
 ผู้ใหญ่ผู้ใดคนหนึ่งมิได้มาเยี่ยมเยียนสักทีสักครั้งหนึ่งเลย อันใครผู้ใด
 จะได้เชิญไปหาผู้ใหญ่ผู้ใด ถ้าไปทำอะไรแปลกประหลาดก็หาไม่ได้
 เห็นจะผิดธรรมเนียมแต่ก่อน

อนึ่งราชทูตได้ยื่นข้อหนึ่งซึ่งเป็นเหตุให้หลากใจหนักหนา ซึ่ง
 ราชทูตชนมาจากกำปั่นแต่ผู้เดียวมีแต่คนหนึ่งมาด้วย สำหรับจะช่วย
 แต่งหนังสือ ขุนนางผู้ใหญ่เอาเป็นเหตุว่ากล่าวเป็นที่สงสัย เจ้าคุณ
 ทราบอยู่ว่าที่กำมะไตผู้เป็นใหญ่ในกำปั่น กับขุนนางฝ่ายทหารและทหาร
 ทั้งหลายมิได้ชมนานนั้น เป็นเพราะขุนนางไทยอันมีธุระออกไปถึงกำปั่น
 เป็นพยานได้กล่าวว่า โรคลงรากเป็นกำลังมีที่ในกรุง ผู้คนตายมาก
 หนักแล้ว และยังตายทุกวัน ๆ วันละหลายคน จึงมีคำสั่งมิให้ชาว
 เรือชกเลย เป็นเหตุดังนี้สิ่งเดียว

อนึ่งนอกจากการถวายราชสาส์น ราชทูตได้รับสั่งให้ว่าด้วยการ
เปลี่ยน (แก้ว) หนังสือสัญญาอันแต่งไว้แต่ก่อน เปลี่ยน (แก้ว) บ้าง
เติมเข้าบ้าง เพราะเหตุดังนี้ ราชทูตได้แต่งหนังสือฉบับ ๑ จะได้นำ
ทูลพระกรุณาให้ทราบ หนังสือฉบับนั้นแปลเป็นภาษาไทยฉบับ ๑ ฝากไป
ให้เจ้าคุณทวยกันกับหนังสือไป

ข้อ ๒ ในหนังสือสัญญาอันแต่งไว้ในคักราชปี ๑๘๓๓ คือ บ
มะโรงคักราชไทย ข้อนี้ว่าใครผู้ใดที่มีสินค้าจะซื้อขายกันได้มิให้
ใครห้าม แต่ครั้งตั้งเจ้าภาษีแล้วไม่มีใครว่าจะซื้อขาย เว้นไว้แต่
ตามคำของเจ้าภาษีนั่น คำสัญญานี้จึงสิ้นกำลังเป็นประโยชน์มิได้
เพราะเจ้าภาษีกาคำแพงให้เกินขนาด พ่อค้าจะซื้อขายมิได้ อันจะ
ขายกันได้มีแต่เจ้าภาษีพวกเดียว เพราะมิได้ถือคำสัญญาข้อนี้ และ
เพราะค่าธรรมเนียมเป็นอันมากนัก หนังสือสัญญานี้ฝ่ายการซื้อขาย
กัน จึงเป็นเหมือนหนึ่งไม่ได้เป็น ดังนั้นเป็นหลายปีมาแล้ว ในคักราช
ปี ๑๘๓๘ (พ.ศ. ๒๓๗๑) มีกัปันอเมริกา ๒ เส้าครั้งขอสดุดีมาถึง
เมืองไทยนี้ จะใคร่ขอน้ำตาลทรายบรรทุกเต็มลำ คราวนั้นน้ำตาล
ทรายมีอยู่ใน (คลังสินค้า) โรงหลวงเป็นอันมาก อันจะตีราคามีแต่เจ้า
ภาษี และว่าเจ้าภาษีก้าวราคาแพงนัก ผู้ทำน้ำตาลทรายมีอาจจะขาย
ผิดคำสั่งเจ้าภาษี กัปันนั้นจึงต้องไปขอในเมืองมณฑล ตั้งแต่คราว
นั้นเป็นสืบสองปีมาแล้ว และกัปันอเมริกามีอาจจะเข้ามาตั้งลำ

ประการหนึ่งราชทูตจะใคร่ว่าต่อไปให้เจ้าคุณทราบว่า การตั้ง
เจ้าภาษีก้าวมาแล้วเป็นการผิดต่อสัญญา แล้วการซื้อขายกับประเทศ

อื่น ๆ จะทำได้แต่ในกำปั่นถอยไทย กำปั่นเหล่านี้มิได้เสียค่าธรรมเนียม
และกรรมสิทธิ์เป็นของพวกไทย ถึงจะฝากขายเมืองนอก ฤๅจะซื้อ
เข้ามาก็ต้องเสียภาษี อันนี้เป็นรายต่อการซื้อขายของพวกชาวอเมริกัน
ครั้งการตั้งขึ้นแล้ว และแผ่นดินอเมริกันกับแผ่นดินไทยเป็นมิตรสหาย
กันอยู่แล้ว เห็นเป็นอันควรจะได้จัดแจงแต่งหนังสือสัญญาใหม่ ฝ่ายเจ้า
แผ่นดินและขุนนางในเมืองอเมริกันก็ปรารถนาจะได้ไปมาซื้อขาย ทำการ
เป็นอันสมควรใจกว้างขวางอารีรอบ ถ้าและท่านผู้เป็นกระษัตริย์และ
ขุนนางในเมืองไทย ยอมให้ทำอันสมด้วยทางไมตรีต่อเมืองอเมริกัน
ข้างเมืองอเมริกันก็จะยอมทำต่อเมืองไทยเหมือนกัน กำปั่นอเมริกัน
ได้เข้ามาในเมืองไทยฉันใด กำปั่นไทยจะเข้าถึงเมืองอเมริกันก็ฉันนั้น
ขอ (ความในต้นฉบับขาด) ราชทูตในปลายหนังสือ (ความในต้น
ฉบับขาด) คำนี้ก็เป็นอันดี หนังสือเขียนไว้ที่อยู่ของราชทูตในกรุง ฯ
(ความที่ขาดตอนนั้นคงเป็นลงวันที่เขียนหนังสือฉบับนี้ คอ ท ๑๐ เมษายน
คฤศตศก ๑๘๕๐)

(จดหมายฉบับต่อไปนี้เป็นคำที่เตรียมจะกราบบังคมทูลเวลา
เข้าเฝ้า) ข้าพเจ้า (ผู้ซึ่งเปรี๊สเคนต์) อเมริกัน (ซึ่ง) ครองทั้ง
สามสิบเมืองที่เข้ากันเป็นเมืองเดียว ท่านได้ โปรดตั้งให้ข้าพเจ้าเป็น
ทูตใช้มาถึงเมืองในทวีปอาเซียอันตั้งอยู่ในส่วนทวีปอาเซียตะวันออกเฉียง
ใต้ มีพระนครศรีอยุธยาเป็นต้น จึงถอรราชสาส์นมาถวายแก่พระองค์
ราชสาส์นนั้นขอถวายเดยวัน ท่านเจ้าแผ่นดินนั้นได้ส่งข้าพเจ้าให้กราบทูล
ว่า ท่านมีใจถ้อยไมตรีต่อพระองค์เป็นอันดี ด้วยหวังจะให้ทรงพระราช

ไมตรีจำเริญยิ่งใหญ่ว่าช่วยเปิดทางขึ้นให้ชาวอเมริกันกับชาวมหานคร
ครีโอลย่นไปมาหาสู่ค้าขายถึงให้ยิ่งมาก เมื่อเจ้าแผ่นดินอเมริกัน
ตั้งใจดังนี้ ท่านจึงตั้งข้าพเจ้าให้ถืออาชญามาปฤษฎาหาฏากับเสนาบดี
ผู้ใหญ่ จะได้อาหนั่งลือสัญญาเดิมซึ่งได้จัดแจงไว้ในยุคศตวรรษ
๑๘๓๓ เป็นบ่มโรง มาแปลงเปลี่ยนตกแต่งเสียใหม่ ให้ถูกต้อง
ตามธรรมเนียมแห่งเมืองอื่นที่เป็นเมืองใหญ่มีเมืองอเมริกันเป็นต้น
ด้วยว่าในเมืองทั้งหลายเหล่านั้น ผู้เป็นกระษัตริย์ครองและชนนางผู้
ใหญ่เข้าใจชัคอยู่แล้วว่า เมื่อชาวบ้านชาวเมืองไปมาค้าขายถึงกันกับ
ประเทศอื่น ๆ มากเท่าใด วิชาเกียรติกษแห่งเมืองนั้น ก็แผ่ยิ่ง
มากขึ้นเท่านั้น

อนึ่งเจ้าแผ่นดินอเมริกันประสงค์จะให้พระองค์ทราบว่า เมือง
อเมริกันนั้นห้ามเมืองในประเทศอื่นมาขึ้นไม่ แล้วการศึกสงครามกับ
ประเทศใด ๆ ทั่วทั้งโลกนี้ไม่มี ชาวบ้านชาวเมืองทั้งปวงจึงปลงใจ
ทำมาหากินด้วยวิชาต่าง ๆ คือ หากินด้วยทางค้าขายในประเทศอื่น
โดยมาก

อนึ่งเจ้าแผ่นดินนั้นก็ได้อ้างข้าพเจ้าว่า ซึ่งพวกหมอออเมริกันที่ได้
มาอาศัยในมหานครนี้ ได้ฟังพระบารมีของพระองค์ จึงปราศจาก
ภัยอันตรายท่านได้รู้พระคุณแล้วก็ขอบใจ แล้วท่านยัง (หวัง) ใจว่า
พระองค์ยังจะไปรุดถอนเคราะห์ต่อไป แต่พวกหมอกับทั้งชาวอเมริกัน
ผู้ใด ๆ ที่จะมาและมีได้ประพฤติให้เลืมหิตต่อกฎหมายแผ่นดิน ข้าพเจ้า

ก็ยินดีเป็นอันมาก เพราะข้าพเจ้ามีโอกาสดังที่ว่า อันได้รบค่านับข้าพเจ้า โดยสมควรตามอย่างที่ได้รับราชทัณฑ์ขอบใจหนักหนา อันข้าพเจ้าได้โอกาสเข้ามาเฝ้าพระองค์เดี๋ยวนี้ ข้าพเจ้าเห็นว่าเป็นเกียรติยศและคุณต่อข้าพเจ้าเป็นอันมาก

ท่านพระยาศรีพิพัฒน์รัตนราชโกษา ทำหนังสือตอบขานเลศเตียบไปใจความว่า หนังสือพระยาศรีพิพัฒน์รัตนราชโกษาเสนาบดี มาถึงโยเสฟขานเลศเตียบทูต ด้วยมีหนังสือมาว่า ข้อ ๒ ในหนังสือสัญญาอันแต่งไว้ในคักราช ๑๘๓๓ คือ บั๊มะโรงคักราชไทย ข้อนั้นว่าใครผู้ใดที่มีสินค้าจะซื้อขายกันมิให้ ใครห้าม แต่ครั้นตั้งเจ้าภาษีแล้วไม่มีใครอาจจะซื้อขาย เว้นไว้แต่ตามคำของเจ้าภาษีนั่น คำสัญญาจึงสิ้นกำลังเป็นประโยชน์มิได้ เพราะเจ้าภาษี (พิกัต) ค่าแพงให้เกินขนาด พ่อค้าจะซื้อขายกันมิได้ อันจะขายกันได้มีแต่เจ้าภาษีพวกเดียวเพราะมิได้ ถอดสัญญาข้อนี้ และเพราะค่าธรรมเนียมเป็นอันมากนัก หนังสือสัญญานี้ฝ่ายการซื้อขายกัน จึงเป็นเหมือนหนังสือมิได้เป็นดังนี้ เป็นหลายปีมาแล้ว ในคักราช ๑๘๓๘ มีกัปบนอเมริกัน ๒ เสาคองชอสดัตต์มาถึงเมืองไทยจะใคร่ชอน้ำตาลทรายบรรทุกพอเต็มลำ คราวนั้นน้ำตาลทรายมีอยู่โรงหลวงเป็นอันมาก อันจะตีราคามีแต่เจ้าภาษีและเจ้าภาษีนว่าราคาแพงนัก ผู้ทำน้ำตาลทรายมีอาจจะขายผิดคำเจ้าภาษีกัปบนนั้นจึงต้องชอในเมืองมนลา ตั้งแต่คราวนั้นเป็นสืบสองปีมาแล้ว และกัปบนอเมริกันมีอาจจะเข้ามาสักลำ

ประการหนึ่งราชทูตจะใคร่ว่าต่อไปให้เจ้าคุณทราบว่าการตั้งเจ้า
 ภาษีตั้งว่ามาแล้ว เป็นการผิดข้อคำสั่งสัญญา และการซื้อขายกับประเทศ
 อื่น ๆ จะทำได้แต่กำบน้อยของไทย กำบนเหล่านี้มิได้เสียค่าธรรมเนียม
 และครั้นสินค้าเป็นของพวกไทย ถึงจะฝากขายเมืองนอกก็จะขอเข้า
 มามีต้องเสียภาษี อันเป็นการร้ายต่อการของพวกชาวอเมริกัน ครั้น
 การตั้งนี้แล้ว และแผ่นดินอเมริกันกับแผ่นดินไทยเป็นมิตรสหายกัน
 ก็แล้ว เห็นเป็นอันควรจะได้จัดแจงแต่งหนังสือสัญญาใหม่ ฝ่ายเจ้า
 แผ่นดินและขุนนางในเมืองอเมริกันก็ปรารถนาจะได้ไปมาซื้อขายทำการ
 เป็นอันสมด้วยใจกว้างขวางอารบอบ ถ้าและท่านผู้เป็นกระษัตริย์และ
 ขุนนางในเมืองไทยยอมให้ทำอันสมด้วยทางไมตรีต่อเมืองอเมริกัน ข้าง
 เมืองอเมริกันจะยอมทำต่อเมืองไทยเหมือนกัน กำบนอเมริกันได้เข้า
 มาถึงเมืองไทยฉันใด กำบนไทยจะเข้าที่เมืองอเมริกันเหมือนกันนั้น

ความชอบเห็นว่าเมื่อศักราชฝรั่ง ๑๘๓๓ ปี เอ็ดแมนรอเบตเป็น
 ทูตเข้ามาทำหนังสือสัญญาไว้ ๑๐ ข้อ ตั้งแต่นั้นมาห้ามกำบนชาว
 อเมริกันเข้ามาค้าขายไม่ว่าด้วยอยู่หลายขโมศักราชฝรั่ง ๑๘๓๘ ปี
 ศักราชไทย ๑๘๘๘ ปีระกานพศก กำบนชาวอเมริกันเข้ามาค้า ๑ จะมา
 จดชอน้ำตาลทรายเป็นปลายมรสุมน้ำตาลทรายซื้อขายกันสิ้นแล้ว น้ำ
 ตาลทรายในโรงหลวงก็ไม่มี ยังมีอยู่ข้างแต่น้ำตาลลูกค้าคนละเล็ก
 น้อย ประมาณน้ำตาลทรายสิ้นด้วยกันหนักสัก ๕,๐๐๐ บาท ครั้นนั้น
 นักกุดามะหะหมัด นักกุดากุลมะหะหมัด แยกลูกค้าเมืองชุมไพบ
 คุมกำบน ๒ ลำเข้ามาจดชอน้ำตาลทราย ราคาน้ำตาลทรายแพง เจ้า

ของจะขายหยาบละ ๒ ตำลึง ๒ บาท นักกุกคามะหะหมัด นักกุกตากุละ
 มะหะหมัดต่อให้หยาบละ ๒ ตำลึง ๑ บาท ๒ สลึง ลูกค้าอเมริกันจะขอ
 หยาบละ ๒ ตำลึง เจ้าพนักงานเห็นว่าลูกค้าชาติอเมริกันไม่ได้มาค้าขาย
 นานแล้วพึงจะมีมา จะช่วยส่งเคราะห์ให้ลูกค้าชาติอเมริกันได้ซื้อ
 น้ำตาลทรายไป จะได้เข้ามาซื้อขายอีก ช่วยว่ากล่าวกับลูกค้าอเมริกัน
 จะให้ขายน้ำตาลทรายให้กับพวกอเมริกันให้ลดราคาลงบ้าง ให้พวก
 อเมริกันขึ้นราคาให้บ้าง นักกุกคามะหะหมัด นักกุกตากุละมะหะหมัด
 ลูกค้าเมืองขมไยมาต่อไว้หยาบละ ๒ ตำลึง ๑ บาท ๒ สลึง ลูกค้าพวก
 อเมริกันก็ขึ้นราคาให้ เจ้าของน้ำตาลทรายก็ไม่ยอมขายก็ไม่ได้ซื้อ
 กัน ความดังนั้นเจ้าภาษิตั้งפקคราคาน้ำตาลทรายให้ลูกค้าซื้อขาย
 กันให้ผิดหนึ่งสื่อสัญญาประการใด ใครเอาความไปบอกเล่ากับโยเสฟ
 บาเลศเตียทต จึงได้หยิบยกเอาขึ้นว่า ข้อหนึ่งว่าการตั้งเจ้าภาษิตั้ง
 ว่ามาแล้วเป็นการผิดข้อสัญญาและการซื้อขายกับประเทศอื่น ๆ จะทำ
 ได้ก็แต่ในกำขนถองไทย กำขนเหล่านมได้เสียค่าธรรมเนียม และ
 ครั้นสินค้าเป็นของพวกไทยถึงจะฝากขายเมืองนอกฤาจะขอเข้ามาก็ต้อง
 เสียภาษี อันเป็นการร้ายของพวกชาวอเมริกัน ครั้นการอันนั้นแล้ว
 และแผ่นดินอเมริกันกับแผ่นดินไทยเป็นมิตรสหายกันคืบแล้ว เห็นเป็น
 อันจะได้จัดแจงแต่งหนึ่งสื่อสัญญาใหม่ ความดังนั้นยากที่จะพุดจาความ
 บ้านเมืองด้วยโยเสฟบาเลศเตียต่อไป มาถึงแรกจะได้พบปะกัน ควรที่
 จะปราศภัยพุดจาเป็นความยินดีต่อกัน โยเสฟบาเลศเตียก็โกรธขึ้นมา
 ตักความห้ามเสียไม่ให้พุดจาว่าช่วยการเพลา เอาหนึ่งสื่อซึ่งเขียนได้

กลับเสื่อมาสั่งให้ ความในหนังสือว่าจะขอถวายหนังสือแต่พระบาท
สมเด็จพระพุทธเจ้าอยู่หัว แล้วจะใคร่เอาหนังสือที่ทำได้ฉบับ ๑ ถวาย
แต่สมเด็จพระพุทธเจ้าอยู่หัวในคราวเมื่อยังเฝ้าอยู่นั้น เสนาบดีพร้อม
กันตอบว่าธรรมเนียมกรุง ฯ ต้องรับเอาพระราชสาส์นมาแปลให้รู้ความ
ในพระราชสาส์นก่อน จึงจะนำทูตเข้าเฝ้าทูลละออง ฯ เหมื่อนอย่างเมื่อ
ครั้งเอกแมนรอเบตเป็นทูตเข้ามา โยเสฟบาเลศเตียก็โกรธ ลกซัน
กระทำหยาบหยามข่มขู่ในที่ประชุม กรุง ฯ รักใคร่ในทางไมตรีชาติ
อเมริกันอยู่จึงกระทำไต่คืบนี้ ผิดกับทูตขรมาแต่ก่อน ๆ จะพูดจากการ
บ้านเมืองกันสืบต่อไปประการใดได้

ข้อหนึ่งว่าได้จ้างคนจีนคนหนึ่ง จะให้เขียนหนังสือ ครั้นจีนคนนั้น
ชนบกแล้ว พวกขุนนางให้พาตัวจีนคนนั้นไปบ้านของขุนนางผู้ใหญ่ ให้
ซักถามด้วยเหตุทั้งปวงของโยเสฟบาเลศเตียราชทูต ตั้งแต่ออกจาก
เมืองจีนมาจนถึงเมืองนี้ ครั้นได้ความแล้วก็ให้จดหมายเขียนไว้ก่อนนำ
ขุนนางผู้ใหญ่ อันทำดังนี้โยเสฟบาเลศเตียราชทูตที่มาจากเมืองอื่น
เป็นไมตรี เป็นการผิดการเคืองมากนักทนไม่ได้ต้องการจะแก้โทษเสีย
ความขอนเงินซึ่งโดยสานเรือนำชนมาจากกำปั่นรบ จีนคนนี้เป็นจีนเข้า
มาอยู่เมืองไทย แล้วกลับออกไปเมืองจีนกลับเข้ามาอีกกับกำปั่นรบ ฝ่าย
ไทยจะได้รู้ว่าโยเสฟบาเลศเตียจ้างมาให้เขียนหนังสือนี้หาไม่ เป็น
อย่างธรรมเนียมกรุง ฯ คนมาแต่ทางไกลแล้วก็ต้องไต่ถามถึงทาง
ไปมาตามธรรมเนียม ไม่เกี่ยวข้องอันใดกับโยเสฟบาเลศเตีย ไม่
ควรที่จะหยิบยกเอาความเล็กน้อยขึ้นโกรธซึ่งเป็นข้อใหญ่

ข้อหนึ่งว่านักเลงตายว่าไต่อยู่ทน ๘ วันมาแล้ว และขุนนางผู้
ใหญ่ผู้ใดผู้หนึ่งมิได้เยี่ยมเยียนสักทีสักครั้งหนึ่งเลย อันใครผู้ใดจะได้
เชิญไปหาผู้ใหญ่ผู้ใดๆไปทำอะไรแปลกประหลาดหาไม่ได้ เห็นว่าผิด
ธรรมเนียมแต่ก่อน ความขอลาและเจ้าพนักงานก็มาอยู่พักสัก
พร้อมแล้ว ไต่จกเรือพลพายให้มาประจำอยู่ สำหรับจะได้ไปเที่ยวเล่น
ตามสบาย ขุนนางฝรั่งพระยาวิเศษสงคราม นายทหารผู้ใหญ่อีกได้ไป
มาเยี่ยมเยียนอยู่มิได้ขาด ขุนนางไทยนั้นจะไปตามเยี่ยมเยียนบ้างก็ผิด
ภาษากัน เห็นว่าโยเซฟบาลัคเตียมักโกรธขิง จะพดจาประการใด
กลัวจะเกิดความจึงไม่มา หนังสือมาฉวนศุกร์ชน ๘ ค่ำ เดือน ๖ บจ
โทศก

เมื่อฉวนพฤหัส ชน ๘ ค่ำ เดือน ๖ บาลัคเตียมทำหนังสือมาขึ้น
อีกว่า หนังสือของโยเซฟบาลัคเตียม ผู้ราชทูตรับใช้ของเจ้าแผ่นดิน
อเมริกันทั้งสามสิบเมืองอันเข้ากันเป็นเมืองเดียว ถอรราชสาส์นมาถึง
เมืองต่าง ๆ ที่อยู่ใฝ่พิภพส่วนอาเซียทิศตะวันออกเฉียงใต้ มีมหานคร
ศรีอยุธยาเป็นต้น ฝากมาถึงเจ้าคุณเจ้าพระยาพระคลัง ทูลว่าเมื่อ
เจ้าคุณยังมีไต่กลับเข้ามาในกรุงเทพ ฯ กำนันหลวงเป็นเรอรรชขอประ
โมตถอรออเมริกัน ไต่ส่งข้าพเจ้าเข้ามาถึงกรุงเทพมหานคร ครั้น
ไต่เข้ามาแล้วไต่รับเชิญเข้าที่หอเฝ้าของเจ้าคุณศรีพิพัฒน์ ฯ กับขุนนาง
อื่น ๆ ไต่ว่ากล่าวปรึกษากันด้วยการที่จะเอาราชสาส์นซึ่งข้าพเจ้าถอมานัน
จะเข้าเฝ้าถวายตามข้าพเจ้ารับสั่งแต่เจ้าแผ่นดินอเมริกัน เจ้าคุณศรี
พิพัฒน์รัตนราชโกษาอยู่กับขุนนางทั้งหลายเพราะเหตุต่าง ๆ มียอมให้ถวาย

ราชสาส์น ข้าพเจ้าจึงได้คอยท่าหลายวัน ก็จะได้ยินด้วยความ
นั้นต่อไป ครั้นหลายวันมาแล้วข้าพเจ้าก็ได้อ่านหนังสือ ๒ ฉบับ ฝาก
ให้เรียนเจ้าคุณศรีพิพัฒน์ฉบับ ๑ ได้เล่าเหตุการณ์ที่ปรึกษาว่ากล่าวกับ
เจ้าคุณเมื่อไปบ้านของท่านวันก่อนนั้น ก็ได้เล่าความอันเป็นเหตุจะให้
ว่าและควรจะแก้ไข

อนึ่งก็ได้ว่าด้วยการในชนนางผู้ใหญ่ในมหานครกระทำให้เสีย
ประโยชน์ในหนังสือสัญญาอันมีมาแล้ว อันควรจะถือให้ครัดเคร่ง
หนังสือฉบับ ๑ นั้นแต่งไว้หวังจะให้ทราบว่า ด้วยการทางจะถวายราช
สาส์นนั้น ข้าพเจ้ามิได้ปราถนาจะผิดอย่างธรรมเนียมแห่งแผ่นดินเลย
หนังสือทั้ง ๒ ฉบับนั้น หม่อมมณฑลได้ถือไปให้แก่บุตรของเจ้าคุณ คือ
คุณพระนายไวยวรรณาทย์ ได้ว่าจะส่งให้เจ้าคุณศรีพิพัฒน์ ๆ ตั้งแต่นั้นมา
เป็น ๕ วัน ราชทูตมิได้รับหนังสือตอบประการใดเลย ไม่ได้ยินผู้ใดว่า
จะมีหนังสือตอบมา ฝ่ายแผ่นดินอเมริกันยังถือไมตรีต่อมหานครเป็น
อันดี ที่เจ้าแผ่นดินอเมริกันให้ทูตถือราชสาส์นมาถวายคราวนี้เป็น
สำคัญ ว่ายังถืออยู่ถึงการครั้งนี้อนราชทูตเห็นว่ามหานครทั้งผู้เป็น
ใหญ่ในมหานครถือไมตรีต่อเมืองอเมริกันก็หาเห็นไม่ มิแต่จะเห็นว่า
มหานครมิได้ปราถนาจะขาดจากทางไมตรีแล้ว เมื่อการเป็นดังนี้แล้ว
จำเป็นให้ราชทูตเรียนเจ้าคุณว่า ถ้าเสนาบดีผู้ใหญ่ในมหานครไม่มี
น้ำใจปรึกษาหาฤกษ์กันต่อไป ราชทูตจะได้ลงเรือออกไปถึงกำปั่นอัน
ถือธงอเมริกัน ครั้นจะกำหนดวันลงเรือออกไป ก็กำหนดเป็นวัน
เสาร์ขึ้น ๘ ค่ำ เดือน ๖ ขอเจ้าคุณได้โปรดสั่งด้วยเรือที่จะออกไป ราชทูต

ขอคำบัญชาจากเจ้าพระยาพระคลังเป็นอันดี หนังสือมาฉวนพุซัน
๖ คำ เดือน ๖ ปีจอโทศก

หนังสือฉบับนี้มาเลศเตีย ว่าเจ้าพระยาพระคลัง กลับบอกถึงกรุง ฯ
ฉวนซัน ๑ คำ เดือนยี่จึงตามมาให้ เจ้าพระยาพระคลังไม่ตอบ

ฉวนเสารซัน ๙ คำ เดือน ๖ โยเสฟบาเลศเตีย ทำหนังสือ มาขึ้น
อีกฉบับ ๑ ว่าจะขอลากลับไปกำปั่น ความในหนังสือว่า หนังสือของ
ท่านโยเสฟบาเลศเตียราชทูตเมืองอเมริกัน ฝากมาถึงท่านคุณพระ
นายไวยวรรณาทให้ทราบว่า ข้าพเจ้าได้ ยินพวกหมอออเมริกันได้พบคุณ
พระนายไวยวรรณาท เมื่อเพลาคันนั้นว่า แต่ขุนนางไทยปราณนาจะให้
พวกหมอออเมริกันนั้นไปส่งท่านราชทูตถึงกำปั่น ท่านราชทูตก็มีความ
ยินดีด้วย แต่ว่าเพลารุ่งขึ้นเป็นวันพระของพวกกรีกพระเยซูเป็นวันถือ
พวกหมออไม่ชอบที่จะไปในกลางทางในวันพระนั้น ข้าพเจ้าจะกำหนด
ที่จะออกไปกำปั่นนั้นแต่ฉวนจันทร ซัน ๑๑ คำ เดือน ๖ เปลาเซาที่เคียว

อีกประการ ๑ เรือที่จะไปนั้นข้าพเจ้าขอเรือหลวงทไปรับข้าพเจ้าเข้า
มานั้น ถ้าเรือล่องบกกระบี่ตันปรอนญามิคเฮล์ ถ้าจะโปรดให้เรือกระบี่
ตันปรอนไปส่งข้าพเจ้า ขอให้กระบี่ตันปรอนไปส่งด้วย เพราะว่าข้าพเจ้า
ไม่รู้จักคนอื่น ด้วยกระบี่ตันปรอนไว้นั้นเชื่อใจเป็นคนชำนาญในการ
ทะเลนั้น ถ้าจะมีหนังสือไปถึงนายกำปั่นให้เอาเรือล่องบกเข้ามารับที่หลัง
เต้าก็ไต่ แต่ว่าเห็นไม่สู้ดี เพราะว่าพวกหมออไปส่งถึงกำปั่นไม่ได้ด้วย
พวกหมออจะกลับมากี่เมื่อเรือจะกลับมา ข้าพเจ้าขอให้ไปมาโดยดี
หนังสือมาฉวนเสารซัน ๙ คำ เดือน ๖ ปีจอโทศก หนังสือไม่ได้ตอบ

ท่านเสนาบดีทราบความแล้ว สั่งให้ จิตเรื่อเร่งทราบยาว ๑๒ วา
 ๑๓ วา ๒ ลำ มีฉนวนคนแจวลำละ ๔๐ คน ๕๐ คน ไล่เลื้อยแดง
 หมวกแดงเตรียมไว้ ถึงกำหนดจะได้ส่ง โยเสฟบาเลศเตียทูตลงไปยัง
 เมืองสมุทรปราการ แล้วให้ มีหนังสือพระนายไวยวรนาถส่งไปถึง
 กามะโคนายทหารกำนันรบอเมริกัน ซึ่งเข้ามาทูลเกล้าฯ เที่ยทูตฉบับ ๑
 ความในหนังสือว่า หนังสือมีนายไวยวรนาถผู้ ได้บังคับกำนันรบ
 และปากน้ำกรุงเทพ ฯ มาถึงกามะโคหรือหิต ขุนนางนายทหารกำนันรบ
 อเมริกันด้วยใจรักใคร่ยิ่งนัก ขอเล่าความออกมาให้กามะโคหรือหิตฟัง
 ด้วยท่านมีหนังสือเข้ามาถึงเราว่า ให้ จิตเรื่อใหญ่ลำหนึ่งกับคนแจว
 ที่ออกไปรับขุนนาง ถ้าเราพบขุนนางที่เข้ามาแล้ว ขอให้ (รับรอง)
 โดยที่ ด้วยคนนั้นเป็นขุนนางผู้ ใหญ่มีไช้ขุนนางผู้น้อย เราก็คงรับถือ
 ตามหนังสือของท่านที่มีเข้ามา จึง จิตเรื่อเส้า เรือใบยาว ๑๑ วา ๑๒ วา
 ๓ ลำ คนแจว ๔๐ คน ๕๐ คน ไล่เลื้อยแดงหมวกแดงมีฉนวนยก
 เหมือนอย่างรับทูตมาแต่ก่อน ๆ ออกไปรับ โยเสฟบาเลศเตียทูตกับ
 หนังสือที่เข้ามาแต่เมืองอเมริกัน ถวนแรม ๖ ค่ำ เดือน ๕ โยเสฟ
 บาเลศเตียทูตอเมริกันนาย ๑ มีคนนำรับชื่อคิน ๑ คนใช้คน ๑ ลงเรือ
 ที่ออกไปรับมาถึงเมืองสมุทรปราการ ก็ได้ ยิงปืนยอมรับทูตอเมริกัน
 ๒๑ นัดเป็นคำนับ ตามอย่างรับทูตมาแต่เมืองใหญ่ซึ่งเป็นไมตรีกัน
 ได้เชิญโยเสฟบาเลศเตียขึ้นกินเลี้ยงที่เมืองสมุทรปราการ แล้วส่ง
 โยเสฟบาเลศเตียทูตขึ้นมาถึงเมืองนครเขื่อนขันธ์เป็นเมืองชั้น ๒ ผู้รักษา

เมืองกรมการก็ได้จัดลูกไม้ของกินไปกำนันและเลียงคตามอย่าง
ธรรมเนียม ท่านเสนาบดีรู้ความให้จัดแจงปลุกเร้าใหญ่เป็นท่อยม
รวัล้อมรอบเป็นบริเวณ ทำให้ทตอยสมยศเกียรติในชาติอเมริกัน ครั้น
โยเสฟบาลเศเตยขึ้นไปกรุง ก็ได้เชิญโยเสฟบาลเศเตยอยู่ที่เรือนใหม่
จัดพอครวมาให้ประจำทำกับข้าวของกินเลี้ยงคุณได้ชดสน จัดเรือและ
คนไว้สำหรับโยเสฟบาลเศเตยจะได้ไปเที่ยวตามสบายอย่างธรรมเนียม
กรุง ฯ ทศมาแต่ก่อน ฯ ขึ้นไปถึงทตอยเป็นปรกติดีแล้ว ขุนนางเจ้า
พนักงานได้จัดเรือให้ลงมารับหนึ่งลือขึ้นไปแปลจะได้รู้ความในหนึ่งลือ
ท่านเสนาบดีจะได้นำความในหนึ่งลือขึ้นกราบบังคมทูลแต่พระบาทสมเด็จพระ
พระมหากระษัตราธิราชเจ้าให้ทรงทราบ โยเสฟบาลเศเตยมาถึงที่
อยู่ณวันแรม ๗ ค่ำ เดือน ๕ เจ้าพนักงานรับโยเสฟบาลเศเตยขึ้นอยู่
พักแล้ว บอกว่าในวันแรม ๘ ค่ำ เดือน ๕ เพลาเที่ยง จะจัดเรือ
กระบวนแห่รับหนึ่งลือ โยเสฟบาลเศเตยก็ยอม ครั้นรุ่งขึ้นเพลามา
โยเสฟบาลเศเตยทต ให้มีคนนำรียหมอมะตุนมาบอกว่าหนึ่งลือมีมา
๒ ฉบับ ฉบับหนึ่งเป็นหนึ่งลือเปรสิเคนต์เจ้าแผ่นดินอเมริกัน มีมา
ถวายในสมเด็จพระพุทธเจ้าอยู่หัวกรุง ฯ เมื่อโยเสฟบาลเศเตยได้เข้าเฝ้า
ทูลลออง ฯ แล้วจึงจะเอาหนึ่งลือถวายในสมเด็จพระพุทธเจ้าอยู่หัว อีก
ฉบับ ๑ เปรสิเคนต์มีมาจะให้คนทั้งหลายรู้ว่า ได้แต่งตั้งโยเสฟบาลเศ
เตยเป็นทตเข้ามาณกรุง ฯ เป็นหนึ่งลือสำหรับตัวมิได้ มีมาถึงผู้ใด จะ
ให้รับไปนั้นไม่ได้ การซึ่งจัดแจงกระบวนแห่เรือไว้จะไปรับหนึ่งลือ
ก็ค้างอยู่

ครั้นณวันแรม ๑๒ ค่ำ เดือน ๕ ท่านเสนาบดีประชุมพร้อมกันณบ้าน
ท่านพระยาศรีพิพัฒน์รัตนราชโกษา แล้วจึงให้เรือยาวมีกัญญาสำหรับ
ขุนนาง ขี พลพาย ๒๐ คนไปรับโยเสฟบาเลศเตียจะได้พักจากกันโดย
ฉับไฉนไม่ตรึงใคร เมื่อเรือมาถึงสะพานที่จะขึ้นบ้านท่านเสนาบดี ๆ ก็ให้
พระยาวิเศษสงคราม ฝรั่งนายทหารใหญ่ ๑ หลวงวุฒิสรรเทศ หลวง
ฤทธิสำเแดง นายทหารที่ ๒ กับตัวนาย ๆ ทหาร ๘ คนลงไปคอยรับขึ้น
บกตามธรรมเนียมฝรั่ง ขุนนางไปขึ้นพร้อมกันทริยแซกตามธรรมเนียม
ไทย โยเสฟบาเลศเตียขึ้นจากเรือ เห็นมิตคนารียสมบัติทรเลียง
มิตคนารียยอนถือหีบหนึ่งถือท้าวเป็นราชสาส์นยศตราเจ้าเมืองอเมริกันมา
มือหนึ่ง ถือร่มของโยเสฟบาเลศเตียทศมามือหนึ่ง เดินตามหลังมา
ขุนนางไทยได้เห็นดังนั้นก็มีความเสียใจ ว่าพระราชสาส์นเจ้าเมือง
อเมริกันมาถึงพระบาทสมเด็จพระพุทธเจ้าอยู่หัวณกรุง ฯ พระนามทั้ง
๒ ฝ่ายอยู่ในหนังสือ เอาถือเดินตามหลังมาดังนี้ไม่สมควรตามอย่าง
ธรรมเนียมไทย เมื่อครั้งเอกแมนรอเบตพาพระราชสาส์นเจ้าเมือง
อเมริกันเข้ามาครั้งก่อน ขุนนางเจ้าพนักงานได้จัดแจงเรือเขียนทองไป
รับพระราชสาส์นขึ้นมาแปลตามอย่างธรรมเนียม เมื่อเอกแมนรอเบต
ไปหาท่านเสนาบดีก็มีทหารมีพลาย มีขี มีกลอง ขีวณาน้ำสมเกียรติ
สมยศคองงาม ครั้นโยเสฟบาเลศเตียขึ้นมาถึงที่ประชุมแล้วก็นั่งบน
เก้าอี้อย่างดี มิตคนารียหมอดินนั่งถัดลงมาด้วยมิตคนารียหมอยอน
มิตคนารียหมอมะตุณซึ่งอยู่ณกรุง ฯ ก็นั่งเป็นลำดับถัด ๆ กันลงมา ท่าน
เสนาบดีปราไสยตามอย่างธรรมเนียมว่า โยเสฟบาเลศเตียทศมาทาง

ทะเลสาบอยู่ๆ มาแต่เมืองอเมริกันเมื่อไร มากำปั่นล้านๆ มากำปั่น
ลำไค มาอยู่ที่เมืองกวางตุ้งนานอยู่ๆ

โยเซฟบาเลศเตียตอบว่า มาแต่เมืองอเมริกันเมื่อเดือน ๑๐ ปี
ระกาเอกศก มาทางทะเลสาบอยู่ มาจากเมืองอเมริกัน มาจากกำปั่น
ไฟมาอยู่ที่เมืองกวางตุ้ง ๓ เดือน มาลงกำปั่นล้านที่เมืองกวางตุ้ง
ท่านเสนาบดีถามต่อไปว่า มาแต่เมืองกวางตุ้งแะที่ไหนบ้าง
ๆ เข้ามากรุง ฯ ที่เดียว

โยเซฟบาเลศเตียว่า จะถามอย่างนี้ช่วยการเพล่า ว่ากล่าว
เป็นโกรธชิง จึงชักเอาหนังสือในกลีบเสื้อออกยื่นให้เขียนเป็นอักษรไทย
ว่า ให้ข้อความในหนังสือนั้นเกิด ความในหนังสือที่เขียนมานั้นใจความ
ว่า ท่านโยเซฟบาเลศเตียราชทูตอเมริกัน จะขอถวายหนังสือแต่
พระบาทสมเด็จพระพุทธเจ้าอยู่หัว แล้วจะไต่เอาหนังสือที่แต่งไว้ฉบับ ๑
ถวายแต่พระบาทสมเด็จพระพุทธเจ้าอยู่หัวคราวเมื่อยังเฝ้าอยู่นั้น หนังสือ
นั้นแปลเป็นภาษาไทยเพื่อท่านจะได้ทราบ ท่านเสนาบดีจึงว่าอย่างธรรมเนียม
มณฑลกรุงเทพ ฯ ที่จะเอาหนังสือไปถวายในสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวคงว่า
ไม่ได้ จะพูดการสิ่งใดก็ให้พูดกับเสนาบดีให้รู้ความก่อน เสนาบดีและ
ขุนนางทั้งปวงก็รักใคร่กับชาติอเมริกันอยู่เป็นอันมาก ความจะพูดกัน
ประการใดจะได้พูดกันไปตามการ ให้สมควรที่เป็นไมตรีสนิทกัน โยเซฟ
บาเลศเตียว่าจะขอเฝ้าเอาหนังสือฉบับถวายพระบาทสมเด็จพระพุทธเจ้า
อยู่หัวก่อน ถ้าพระบาทสมเด็จพระพุทธเจ้าอยู่หัวจะโปรด ฯ ให้ขุนนาง
ผู้ใดทำการอันนี้ - จึงจะได้พูดความต่อไป ท่านเสนาบดีจึงตอบว่า เมื่อ

บัณฑิตโรงจิตตาศกคักราชฝรั่ง ๑๘๓๓ ปี (พ.ศ. ๒๓๗๖) เอคแมนรอบเขต
 ถอนหนังสืออันเรียกสอนเจ้าเมืองอเมริกันเข้ามาขอทำหนังสือสัญญาทาง
 ค้าขาย หนังสือซึ่งเจ้าเมืองอเมริกันมีเข้ามา ก็คัดตราประจำฉนักเป็น
 สำคัญเข้ามา ท่านเสนาบดีได้จัดเรือกัญญาพนักทองรับหนังสือมาแปล
 ได้ความแล้ว จึงพาเอคแมนรอบเขตเข้าเฝ้าทูลละอองฯ สมเด็จพระพุทธเจ้า
 อยู่หัวเป็นอย่างธรรมเนียมมาแล้ว โยเสฟบาลเคเตียเข้ามาครั้งนั้นต้อง
 ทำให้เหมือนเมื่อครั้งเอคแมนรอบเขตเข้ามา โยเสฟบาลเคเตียจึงว่า
 หนังสือเจ้าเมืองอเมริกันมีเข้ามาครั้งนี้จะรับหรือไม่รับ ท่านเสนาบดีจึงว่า
 หนังสือนั้นส่งให้ก็จะรับแต่ที่จะให้เข้าเฝ้าสมเด็จพระพุทธเจ้าอยู่หัวถวาย
 หนังสือเองนั้นไม่ได้ ด้วยผิดอย่างธรรมเนียมมาแล้วก่อน โยเสฟบาลเคเตีย
 เตี้ยก็ลุกขึ้นจากเก้าอี้เดินออกไปแล้วกลับเข้ามาถามอีกว่า หนังสือนั้นจะ
 รับหรือไม่รับ ท่านเสนาบดีว่าหนังสือให้ไว้ก็จะรับ แต่จะให้เข้าเฝ้าก่อน
 นั้นไม่ได้ โยเสฟบาลเคเตียจึงพูดกับหมอภาษาอเมริกันจะว่าประการใด
 ไม่รู้ แต่หมอยอนแปลความมาว่า ถ้าไม่รับหนังสือจะไปบอกเจ้าเมือง
 อเมริกันเขาจะคิดอย่างไรไม่รู้ด้วย แล้วโยเสฟบาลเคเตียโกรธก็กลับ
 ไป ความซึ่งจะได้พูดกันโดยฉนั้นไม่ตรึงก็ค้างอยู่ หนังสือสัญญา
 ข้อเก่านั้นมีอยู่ว่า ชาติอเมริกันจะเข้ามาณกรุงไทย (จะ) ทำตาม
 กฎหมายอย่างธรรมเนียมกรุงฯ ทุกสิ่ง โยเสฟบาลเคเตียจะเอาตาม
 ใจของโยเสฟบาลเคเตียไม่ได้ ก็โกรธซึ่งว่ากล่าวเป็นคำแข็ง

ฉนวนชน ๒ คำ เดือน ๖ โยเสฟบาลเคเตียทำหนังสือมาให้ อีกว่า
 ข้อ ๒ ในหนังสือสัญญาอันแต่งไว้ ในคักราช ๑๘๓๓ คือ บัณฑิตโรงคักราช

ไทยข้อนั้นว่า ใครผู้ใดที่มีสินค้าจะซื้อขายกันมิให้ ใครห้าม แต่ครั้น
ตั้งเจ้าภาษีแล้วไม่มีใครอาจจะซื้อขาย เว้นไว้แต่ตามคำของพวกเจ้า
ภาษนั้น คำสัญญาจึงส่งกำลังหาประโยชน์มิได้ เพราะเจ้าภาษีกาคำ
แพงให้เกินขนาด พ่อค้าจะซื้อขายกันมิได้ อันจะขายกันได้มีแต่เจ้า
ภาษีพวกเดียว เพราะมิได้ถือคำสัญญาข้อนี้ และเพราะค่าธรรมเนียม
เป็นอันมากนัก หนังสือสัญญานั้นฝ่ายการซื้อขายกันจึงเป็นเหมือนหนังสือ
มิได้เป็นคั้งนี้เป็นหลายมาแล้ว ในศักราช ๑๘๓๘ มีกัปัน ๒ เส้าครึ่ง
ขอสดุดีมาถึงเมืองไทยนี้ จะใคร่ชื้อน้ำตาลทรายบรรทุกพอเต็มลำ
คราวนั้นน้ำตาลทรายมีอยู่ในโรงหลวงเป็นอันมาก อันจะตีราคามีแต่เจ้า
ภาษีและเจ้าภาษิวาราคาแพงนัก ผู้ทำน้ำตาลทรายอาจจะขายผิดคำ
เจ้าภาษี กัปันนั้นจึงต้องไปชื้อเมืองมนลา ตั้งแต่คราวนั้นเป็นสืบสอง
มาแล้ว และกัปันอเมริกันอาจจะเข้ามาสักลำหนึ่ง

ประการหนึ่งราชทูตจะไ้ว่าต่อไปให้เจ้าคุณทราย การตั้งเจ้าภาษี
ตั้งว่ามาแล้ว เป็นการผิดข้อคำสัญญาและการซื้อขายกับประเทศอื่น ๆ
จะทำได้แต่ในกัปันถองไทยกัปันเหล่านมิได้เสียค่าธรรมเนียม และ
ครั้นสินค้าเป็นของพวกไทย ถึงจะฝากขายเมืองนอกฤาจะชื้อเข้ามามี
ต้องเสียภาษี อันนี้เป็นการร้ายต่อการของพวกชาวอเมริกัน ครั้นการ
คั้งแล้วและแผ่นดินอเมริกันกับแผ่นดินไทยเป็นมิตรสหายกันดีแล้ว เป็น
อันควรจะได้จัดแจงแต่งหนังสือสัญญาใหม่

ฝ่ายเจ้าแผ่นดินและขุนนางในเมืองอเมริกัน ก็ปรารถนาจะได้ไป
มาซื้อขายทำการเป็นอันสมควรด้วยใจกว้างขวางอารีรอบ ถ้าและท่าน

ผู้เป็น กระษัตริย์และขุนนางในเมืองไทยยอมให้ทำอันสมควรด้วยไมตรีต่อ
เมืองอเมริกัน ข้างเมืองอเมริกันจะยอมทำต่อเมืองไทยเหมือนกัน
กำนันอเมริกันให้เข้ามาในเมืองไทยฉันใด กำนันไทยเข้าไปที่เมือง
อเมริกันเหมือนกันนั้น แล้วโยเซฟบาลเลศเคียทว่า ได้จ้างคนจีน
คนหนึ่งจะให้เขียนหนังสือ ครั้นคนจีนคนนั้นชกแล้วพวกขุนนางไทย
พาเอาตัวคนนั้นไปบ้านขุนนางผู้ใหญ่ ให้ซักถามด้วยเหตุทั้งปวง
ของโยเซฟบาลเลศเคียทราชทูต ตั้งแต่ออกจากเมืองจีนจนมาถึงเมืองนี้
ครั้นได้ความแล้วก็ให้จดเขียนไว้ต่อหน้าขุนนางผู้ใหญ่ อันทำดังนี้โยเซฟ
บาลเลศเคียทราชทูตมาจากเมืองอันเป็นไมตรีเป็นการผิดการเคืองมากนัก
ทนไม่ได้ต้องการจะแก้ โทษเสีย

ความ ๒ ขอนท่านเสนาบดีตอบไปว่า เมื่อศักราช ๑๘๓๓ เอ็ดแมน
รอเบตเข้ามาทำหนังสือสัญญาไว้ ๑๐ ข้อ ตั้งแต่บัดนั้นมาห้ามกำนันชาติ
อเมริกันเข้ามาค้าขายไม่ คอยอยู่เป็นหลายปี ครั้นเมื่อศักราช
ฝรั่ง ๑๘๓๘ ปี ศักราชไทย ๑๘๘๘ ปี มีกำนันชาติอเมริกันเข้ามาค้าหนึ่ง
จะมาจ้ชอน้ำตาลทรายเป็นปลายมรสุม น้ำตาลทรายชอขายกันสิ้น
แล้ว น้ำตาลทรายในโรงหลวงก็ไม่มี ยังมีอยู่บ้างแต่น้ำตาลทราย
ลูกค้าคนละเล็กน้อย ประมาณน้ำตาลทรายสิ้นด้วยกันหนัก ๕,๐๐๐ บาท
ครั้งนั้นนักกถามะหะหมัด นักกตากุลมะหะหมัดแขกลูกค้าเมืองชุมไพบ
(นำ) กำนัน ๒ ลำเข้ามาจ้ชอน้ำตาลทราย ราคาน้ำตาลทรายแพง
เจ้าของจะขายหาบละ ๒ ตำลึง ๒ บาท นักกถามะหะหมัด นักกตากุลมะ
หะหมัดขอให้หาบละ ๒ ตำลึง ๑ บาท ๒ สลึง ลูกค้าชาติอเมริกัน

เข้ามาจะชื้อหาบละ ๒ ตำลึง เจ้าพนักงานเห็นว่าลูกค้าชาติอเมริกัน
 ไม่ได้มาค้าขายนานแล้ว พึงจะมีมาจะช่วยส่งเคราะห์ให้ลูกค้าชาติ
 อเมริกันได้ชื้อน้ำตาลทรายไป จะได้เข้ามาชื้อขายอีก ช่วยว่ากล่าว
 ลูกค้ากรุงเทพ ฯ จะให้ขายน้ำตาลทรายให้กับพวกอเมริกันให้ลดราคา
 ลงบ้าง ให้พวกอเมริกันขึ้นราคาให้บ้าง นักกตมะหะหมัด นักกต
 กุลมะหะหมัดลูกค้าเมืองชุมไพบู่ต่อไว้หาบละ ๒ ตำลึง ๑ บาท ๒ สลึง
 ลูกค้าพวกอเมริกันไม่ขึ้นราคาให้ เจ้าของน้ำตาลทรายก็ไม่ยอมขาย
 ก็ไม่ได้ชื้อกัน ความดังนั้นเจ้าภาษีตั้งพิกัลดราคาน้ำตาลทรายให้
 ลูกค้าชื้อขายกันประการใด กรุง ฯ ได้ทำสัญญาแล้วรักษาสัญญา
 ไปชั่วฟ้าชั่วดิน ไม่ทำให้ผิดหนังสือสัญญา ใครเอาความไปเล่าบอก
 กับโยเสฟบาลเศเตียทตจึงได้หียบยกขึ้นว่า และจีนซึ่งโดยสถานเรือมา
 ชนมาจากกำปั่นรบ จีนคนนี้เป็นจีนเข้ามาอยู่เมืองไทย แล้วกลับ
 ออกไปเมืองจีนกลับเข้ามาอยู่กับกำปั่นรบ ฝ่ายไทยจะรู้ว่ายโยเสฟ
 บาลเศเตียทตจ่างมาให้เขียนหนังสือนั้นหาไม่ เป็นอย่างธรรมเนียม
 กรุง ฯ คนมาแต่ทางไกลแล้วก็ต้องไถ่ถามถึงทางไปมา ถามก็ถาม
 เป็นความดีจะถือโทษประการใด ความข้อนี้เห็นว่าไม่ผิด กรุง ฯ รักษา
 สัญญาทางไมตรีชาติอเมริกันยิ่งนัก จะรักษาไปชั่วพระอาทิตย์พระจันทร์
 นั้นอยู่ จะได้หมีนประมาณทำสิ่งไรเหลือเกินให้ โยเสฟบาลเศเตียทต
 โกรธขงนั้นหาไม่ จะพาโยเสฟบาลเศเตียทตเข้าเฝ้าตามซึ่งทำหนังสือ
 มาขอ ก็ยังไม่รู้ความในพระราชสาส์นผิดด้วยอย่างธรรมเนียมกรุง ฯ
 ท่านเสนาบดีเห็นว่าโยเสฟบาลเศเตียทตเป็นคนโทโสโมโหมาก จะไป

กระทำเหลือเกินในที่เฝ้าเหมือนกระทำกับท่านเสนาบดีขุนนาง และ
 ทหารพร้อมกันอยู่ในที่เฝ้า ไม่ให้กระทำก็จะวิวาทกันขึ้น ทางไมตรีก็จะ
 มัวหมองไป ท่านเสนาบดีก็คิดเห็นโดยใจปรารถนาจะมีให้ทางไมตรี
 มัวหมอง จึงมีใ้ให้นำใบเสฟยาเลศเตียเข้าเฝ้าทูลละออง ฯ ใ้จะ
 มีความรังเกียจในชาติอเมริกันนั้นหาไม่ ราชสำนักนั้นใบเสฟยาเลศเตีย
 ทูลสั่งใ้ก็จะรับ ไม่สั่งใ้จึงไม่รับ ความดังนี้ใ้กำมะโคอรหิตขุนนาง
 นายทหารและทหารในกำปั่นรบพิเคราะห์ความดุเดือด ถ้าและขุนนางผู้
 ใหญ่ในเมืองอเมริกันจะแต่งใ้ขุนนางผู้ใดเข้าไปพูดจาด้วยทางไมตรีต่อ
 ไป ขอคนที่มีความเฉลียวฉลาดครั้นไม่เป็นโทโสโมโห ใ้ (เหมือน)
 เอกแมนรอเบตเข้ามาทำหน้าที่สื่อสัญญาครั้งก่อน จะได้พูดจาปราศรัย
 โดยที่ผ่อนปรนตามอย่างธรรมเนียมกรุง ฯ บ้าง ทางไมตรีและไมตรี
 ยั่งยืนจะได้ ยิ่งสนิทก็ยาวสืบต่อไปภายหน้า หนังสือมาฉวนอันอาทิตย์
 ขึ้น ๙ ค่ำ เดือน ๖ ปีจอโทศก

ครั้นถึงฉวนเสาร์ขึ้น ๙ ค่ำ เดือน ๖ ท่านเสนาบดีสั่งใ้จัดกาแพ
 กระสอบ ๑ ใบซาหีบใหญ่หีบ ๑ น้ำตาลทรายหนัก ๑๑ บาท มะพร้าว
 อ่อน ๑๐๐ ทลาย ผลตาลเฉาะ ๖๐ ทลาย มอบใ้กรมการเมือง
 สมุทปราการลงไปใ้กำมะโคอรหิตนายทหารกำปั่นรบอเมริกัน

ครั้นถึงกำหนดวันจันทร์ ขึ้น ๑๑ ค่ำ เดือน ๖ จึงเอาเรือแ่งทราย
 ที่เตรียมไว้ ๒ ลำมารับใบเสฟยาเลศเตีย กระบี่ตันปรอน มีคนนำรียยอน
 มีคนนำรียเหา มีคนนำรียสมิท มีคนนำรียคิน มีคนนำรียบุตร หลวง

วุฒิสรรเทศฝรั่ง หลวงอาจ เจ้ากรมทหารปืนใหญ่ นายยิ้ม นายใหญ่
 ล่ามฝรั่งไปล่า ๑ หลวงวุฒิสรรเทศเจ้ากรมทหารปืนใหญ่ขี้อวดของกันทูต
 ลงไปส่งเมืองสมุทปราการล่า ๑ ได้มอบหนังสือที่มีไปถึงกำมะโตให้
 นายยิ้มล่ามลงไปส่งให้กำมะโตที่กำปั่น ครั้นทูตลงไปถึงเมืองนคร
 เขื่อนขันธ์ เจ้าเมืองกรมการให้เชิญทูตขึ้นพักที่ศาลากลางได้จัดสำรับ
 คาว ๓๐ สำรับสำรับหวาน ๓๐ สำรับลูกไม้ น้ำร้อน น้ำชาเลี้ยงทูต ครั้น
 ลงไปถึงเมืองสมุทปราการเพลาย่ำ ๔ โมงเศษ เจ้าเมืองกรมการ
 ได้เชิญทูตขึ้นพักที่ศาลากลาง จึงจัดกับข้าวของกินอย่างฝรั่งมาเลี้ยง
 ทูต แล้วโยเสฟบาเลศเตียทูต กระบี่ตันปรอน มิคณารียบุตร มิคณารีย
 ยอน มิคณารียสมิท มิคณารียเหา มิคณารียคิน นายยิ้ม นายใหญ่
 ล่าม ลงเรือรบของกระบี่ตันปรอนไปลงกำปั่นนอกหลังเต่า
 ครั้นณวันขึ้น ๑๕ ค่ำ เดือน ๖ ปีจอโทศก กระบี่ตันปรอน มิคณารีย
 มะตุณ มิคณารียยอน มิคณารียคิน มิคณารียเหา มิคณารีย
 สมิท นายยิ้ม นายใหญ่ กลับมาจากกำปั่นรบอเมริกัน กำมะโต
 อรหิตมีหนังสือตอบมาถึงพระนายไวยวรรณาดุลาคนายยิ้มล่ามขึ้นมาฉบับ ๑
 โยเสฟบาเลศเตียทูตมีหนังสือมาถึงเจ้าคุณท่านพระยาศรีพิพัฒน์รัตน
 ราชโกษาให้มิคณารียบุตรถือขึ้นมาฉบับ ๑ ถึงกรุง ฯ ณวันแรมค่ำ ๑
 เดือน ๖ พระยาพิพัฒน์โกษาราชปลัดให้นายพานิชบุตรมีศัหันแตร ขุน
 ปรีชาชาญสมุท นายยิ้มล่าม พร้อมกันทเวรกรมท่า แผลหนังสือออก
 เปนไทย

ได้ความในหนังสือโยเซฟบาลัคเตียว่า หนังสือโยเซฟบาลัคเตีย
 เตียรราชทูตเมืองอเมริกัน มายังท่านเจ้าคุณพระยาศรีพิพัฒน์รัตนราช
 โกษาผู้ประเสริฐ ด้วยฉนวนชน ๘ คำเดือน ๖ ปีจอโทศกเพลาค่ำ ได้
 รับหนังสือของเจ้าคุณพระยาศรีพิพัฒน์ ฯ ตอบข้อ ๑ ข้อ ๒ บาลัคเตีย
 ได้ความเข้าใจแล้ว เมื่อไรมีเวลาจะเอาหนังสือของเจ้าคุณพระยาศรี
 พิพัฒน์ ฯ กับหนังสือบาลัคเตียไปให้เปรสิเคนต์ เจ้าคุณพระยาศรี
 พิพัฒน์ ฯ ว่าวันพรอมกันที่หอของเจ้าคุณพระยาศรีพิพัฒน์ ฯ นั้น บาลัคเตีย
 โกรธเป็นคนโทโสโมโหนั้นไม่จริง บาลัคเตียหาได้คิดโกรธ
 ชิงไม่ บาลัคเตียไปหาขุนนางเมืองอื่น ๆ ก็หาตามธรรมเนียมอย่าง
 นี้ เจ้าคุณพระยาศรีพิพัฒน์ ฯ จะต้องรู้ธรรมเนียมที่เมืองอาหรรบ
 อเมริกัน ไม่ได้ยินยอมหมอบคลานกันเหมือนที่กรุง ฯ เจ้าคุณคิดว่า
 บาลัคเตียโกรธนั้นเจ้าคุณโกรธเสียเปล่า ด้วยธรรมเนียมอเมริกันจะ
 พุดจากันในที่ประชุมขุนนางพร้อมแล้ว คนที่พุดต้องยืนขึ้นพุดทั้ง ๆ ให้
 ได้ยินทั่วกัน เจ้าคุณหยิบเอาความโกรธนี้ไว้ว่ามาไม่มีหนังสือ เจ้า
 คุณว่าความที่ไม่ให้เข้าทั้งสองครั้งนั้นก็ไม่ได้บอก ด้วยเหตุไม่ให้ไปเข้า
 เพราะไม่ได้ขัตตราเปรสิเคนต์ที่หนังสือ เมื่อที่หลังนั้นได้ให้ขุนนางไป
 ขัตตราเปรสิเคนต์ แล้วขุนนางว่าไม่มีตราประจำฉนักจึงไม่ยอมให้ไป
 เข้า เจ้าคุณเห็นจะล้มไปด้วยเหตุที่พุดจายคยาว ก่อนบาลัคเตีย
 ลูกชนจากเกาโอ ได้ว่าทำอย่างนั้นไม่ถูกต้องว่าอย่างนั้นเป็นความประมาท
 เปรสิเคนต์เจ้าแผ่นดินอเมริกัน แล้วประมาทไมตรีชาติอเมริกันทั้งสิ้น
 ขุนนางไทยทั้งสิ้นคิดทำอย่างนั้นก่อนบาลัคเตียยังไม่ถึงปากน้ำ ขุนนาง

ไทยได้บอกความอนันนี้ จะว่าต่อไปด้วยความที่จะถวายหนังสือเปรสิเตนต์
 เจ้าแผ่นดินอเมริกัน ทตบาเลศเตียได้อ่านหนังสือพิมพ์เทศมนร
 เบตเข้ามากรุงเทพ ฯ ครึ่งก่อน หาเห็นมีข้อความขแรงที่จะถวาย
 หนังสือของเปรสิเตนต์ประการใดไม่ เพราะอย่างนั้นบาเลศเตียจึงไม่มี
 ข้อที่จะรู้ เมื่อการะผิดทตองกฤษเข้ามาทำหนังสือสัญญาที่กรุง ฯ มี
 ข้อความเป็นประการใดได้ ใส่ในหนังสือพิมพ์ทุกข้อ เมื่อทตการะผิด
 ถอนหนังสือเจ้าเมืองยงกล้าเข้ามาถวายนั้น เสนาบดีได้มาประชุมพร้อม
 กันเหมือนอย่างที่บ้านเจ้าคุณศรีพพัฒน์ ฯ เมื่อทตการะผิดจะส่งหนังสือให้
 ขุนนางไทยนั้น ขุนนางไทยได้สัญญาว่าหนังสือนี้จะแปลออกเป็นภาษา
 ไทย แล้วจึงจะเอาต้นหนังสืออังกฤษคำที่แปลออกเป็นไทยไปถวาย
 เมื่อเพลาทตการะผิดเข้าเฝ้านั้น ทตหาได้เห็นขุนนางผู้ใดได้เอาต้น
 หนังสืออังกฤษและคำที่แปลออกเป็นไทยอ่านถวายไม่ เพราะบาเลศเตีย
 เห็นในหนังสือนั้นแล้ว บาเลศเตียจะทำเหมือนอย่างทตการะผิดเข้า
 มานั้นไม่ได้ ผิดคำสั่งของเปรสิเตนต์เจ้าแผ่นดินอเมริกัน และ
 หนังสือของบาเลศเตียที่แปลเป็นภาษาไทยส่งให้กับเสมียนผู้คุม ความ
 ในหนังสือนี้เป็นหนังสือเปรสิเตนต์ฉบับ ๑ หนังสือบาเลศเตียฉบับ ๑ เจ้า
 คุณได้ทราบในหนังสือนี้แล้ว ก็ยเจ้าคุณได้ว่าความที่ภาษาน้ำตาลทราย
 นั้น เจ้าคุณไม่ได้บอกตรงว่าภาษามี ภาษไม่มี เจ้าคุณว่าใครเอา
 ความไปบอกกับบาเลศเตียว่าภาษมี ทำไมบาเลศเตียว่าเจ้าภาษตั้ง
 พิกัดราคาน้ำตาลทรายให้ลูกค้าซื้อขาย กันไม่ได้ ให้ผิดหนังสือสัญญา
 บาเลศเตียตอบว่า ซึ่งลูกค้าขายชอกกันเองไม่ได้ก็ไม่ได้ว่า ลูกค้าจะ

ชื่อน้ำตาลทรายที่เจ้าภาษีไม่ได้ก็ไม่ได้ว่า ตำแหน่งที่เคยชื่อน้ำตาล
 ทรายที่ในกรุง ฯ ควรที่จะเชื่อได้ไม่บอกให้บาเลศเตียรุความ น้ำตาล
 ทรายที่กรุง ฯ ทั้งสิ้นต้องไปหาเงิน ๒ คน ชื้อเจ้าสัวฉิมผู้ใหญ่ ๑ เจ้าสัว
 ยง ๑ คน ๒ คนนั้นตีราคาน้ำตาลทรายแล้วที่หลังขายกับลูกค้าตาม
 ชอบใจ ตีราคาแพงกว่าเจ้าของโรงน้ำตาล ฯ ขายราคาน้ำตาลทราย
 ถูกกว่าที่กรุง ฯ ก็ยังมีกำไรอยู่ และน้ำตาลทรายที่ลูกค้าบรรทุกเข้า
 มาขายณกรุง ฯ นั้น เก็บเข้าในคลังหลวงเสียเกือบหมด ถึงเวลา
 เจ้าภาษีจะต้องการขายก็เอาออกขาย ความคั่งนบาเลศเตียรุว่าไทยทำ
 ผิดหนังสือสัญญา ประเคียนนบาเลศเตียรุเห็นว่าเปนความผิดจริง ใน
 หนังสือนบาเลศเตียรุได้เขียนแต่เดิมนั้นได้ขอให้แปลงความคั่งนเสียใหม่
 และน้ำมันมะพร้าวเปนของชื้อขาย ของอื่น ๆ ก็มีภาษีเหมือนกันกับน้ำ
 ตาลทราย เมื่อศักราชฝรั่ง ๑๘๔๒ ปี (พ.ศ. ๒๓๘๕) ในป็นนี้ราคาน้ำมัน
 มะพร้าวหาบละ ๑ ตำลึง ๑ บาท ๒ สลึงบ้าง ๑ ตำลึง ๒ บาท ๒ สลึงบ้าง
 ในเคียนเจ้าภาษีเก็บไว้จำหน่ายเอง ราคาน้ำมันมะพร้าวเปนหาบละ
 ๑ ตำลึง ๓ บาท ๒ สลึง แล้วเอาออกขายปลีกพอใช้สอยกันที่กรุงเทพ ฯ
 หาบหนึ่งเปนราคา ๑๒ บาทบ้าง ๑๕ บาทบ้าง ก็ทำผิดสัญญาอีกอย่าง
 หนึ่ง เหล็กกล้าและเหล็กอื่น ๆ ที่ได้เข้ามาขายกับนอเมริกกันที่ได้เสีย
 ค่าธรรมเนียมวาละ ๑,๗๐๐ บาทแล้ว ลูกค้าจะชื้อเหล็กนั้นยังต้องเสีย
 ภาษีอีกหาบละ ๑ บาท เพราะอย่างนั้นราคาเหล็กจึงสูงจนหาบละ ๑ บาท
 หาได้ยอมให้บาเลศเตียรุที่มีท่าทางปัญญาราชการของทูตไม่ บาเลศ
 เตียรุจะใคร่พูดความอื่น ๆ เปนความสำคัญหลายอย่าง ท่านเสนาบดีจะได้

ปลูกษากันอย่างนี้เป็นอย่าง ๑ ขอได้โปรดให้กงสุลอเมริกันเข้ามาอยู่
ณกรุงฯ คน ๑ ถ้าไม่โปรดให้กงสุลเข้ามาอยู่จะทำหนังสือสัญญาประการ
ใดก็ไม่เป็นผล

เจ้าคุณแก้วความที่จับเอาตัวเงินของทูตไปไถ่ถามไล่เลียงความนั้น
ว่าไม่ถูก เพราะว่าคุณพระนายไวยวรนาถให้คนที่ปากน้ำไปเอาตัวเงิน
มาคุมไว้ แล้วส่งขึ้นมาณกรุงฯ ไต่เลียงไถ่ถามความต่อไป เมื่อ
แรกถามขุนนางก็จะต้องรู้ว่าเป็นคนของทูตบาเลศเตีย ทูตจะต้องให้
ขุนนางรู้ว่าความอันนี้เป็นความผิด แล้วผิดกับธรรมเนียมนับถือทูต
ข้าพเจ้าขอคำนับมายังเจ้าคุณพระยาศรีพัฑฒน์ ฯ เป็นอันดี หนังสือ
นเขียนที่บ้านราชทูตอยู่ณวันชน ๙ ค่ำ เดือน ๖ ศักราชฝรั่ง ๑๘๕๐ ปีจอไท
ศก หนังสือฉบับนี้ไม่ได้ตอบ

หนังสือกำมะโตตอบมาถึงพระนายไวยวรนาถนั้นแปลออกได้ความ
ว่าหนังสือกำมะโตหรือหนายทหารและ กองทัพของเมืองอเมริกันข้าง
อินเดีย คำนับมาถึงท่านพระนายไวยวรนาถ ผู้ไต่บังคับกำนัรบและ
ปากน้ำณกรุงเทพ ฯ ให้ทราบ ด้วยได้รับหนังสือของท่านเขียนมาแต่
กรุงฯ ณ วันชน ๙ ค่ำ เดือน ๖ เล่าความซึ่งทูตอเมริกันมิคโยเสฟบาเลศเตีย
ได้กระทำการเมื่อมาจัดแจ้งว่ากล่าวด้วยหนังสือสัญญาอเมริกันณกรุงฯ
นั้น อนึ่งคำนับมาถึงต่อไปว่า หนังสือของท่านซึ่งม้อออกมาถึงด้วย
การดังนี้ ก็จะมีไปถึงเปรสิเคนต์เมืองอเมริกันข้างเหนือให้ทราบด้วย
คำนับมาถึงท่าน หนังสือเขียนที่เรือกำนัรบปลีแประโมตทอกที่ใกล้
เกาะรณ เมื่อณวันชน ๑๔ ค่ำ เดือน ๖ ปีจอไทศก ต้นฉบับอยู่(กับ)
คุณพระนายไวยวรนาถ

และหนังสือเจ้าแผ่นดินเมืองอเมริกันที่ขานเลศเตียถือเข้ามาว่าเป็น
ราชสาส์นนับมีสำเนาเข้ามาด้วย ได้ขอคัดลอกเอาสำเนามาจากหมอ
อเมริกันไว้ ความในสำเนานั้นมีว่า

สากริเตเลอ ผู้เป็นเจ้าแผ่นดินอเมริกันทั้ง ๓๐ เมืองที่เข้ากันเป็น
เมืองเดียว คำนี้มาถึงท่านผู้เป็นกระษัตริย์อันใหญ่ในพระมหานคร
ครีอยธยา คุณกรท่านผู้เป็นมิตรสหายอันใหญ่อันประเสริฐ เราได้
ลงใจเลือกให้มีคโยเสฟขานเลศเตียไว้ ใช้เป็นราชทูตผู้ใหญ่ ไปอาศรัย
ในเมืองของท่านให้รับธุระที่จะปรึกษาว่ากล่าวด้วย ความอันเป็นข้อใหญ่
หลายข้อ อันเป็นการสำหรับเมืองอเมริกันกับมหานครครีอยธยา เรา
ขอให้ท่านโปรดปรานป้องกันรักษามิคโยเสฟขานเลศเตียไว้ อันเคราะห์
ให้มีช่องจะได้ทำให้พนักงานนี้สำเร็จโดยสะดวก มิคโยเสฟขานเลศเตีย
ผู้นี้จะว่าเป็นประการใด ขอให้ท่านวางพระทัยเชื่อได้ ถ้าจะว่าข้าพเจ้า
ถือไมตรีต่อท่านเป็นชนิดดี จงเชื่อเถิดเป็นความจริง ข้าพเจ้าขอพระ
เป็นเจ้าทรงพระกรุณารักษาท่านผู้เป็นมิตรสหายและประเสริฐให้จำเริญ
พระชันษาเถิด ข้าพเจ้าจึงขิตตราสำหรับเมืองอเมริกันทั้ง ๓๐ เมือง
เข้ากันเป็นเมืองเดียวนั้นเป็นสำคัญ และเขียนชื่อของข้าพเจ้าลงเป็น
สำคัญด้วยณเมืองวอชิงตัน คฤศตศักราช ๑๘๔๘ เดือนออกัสต์ ๑๖ คำนับ
แต่อเมริกันทั้งเป็นเมือง ๗๔ ปี แปลเป็นไทยจุลศักราช ๑๒๓๑ ปี
เดือน ๘ แรม ๑๒ ค่ำระกาเอกศก

ความในหนังสือเจ้าแผ่นดินเมืองอเมริกัน ขานเลศเตียว่าเป็น
หนังสือให้เข้ามาเป็นสำหรับตัวนั้นได้ความว่า สากริเตเลอ ผู้เป็น

เจ้าแผ่นดินเมืองอเมริกันให้มาแก่ขุนนางผู้ใหญ่ผู้ควรจะรู้หนังสือนี้ ให้
เข้าใจเถิดว่ามีคโยเสฟบาเลศเคยเป็นชาวเมืองอเมริกันนั้น เราไวใจ
ในคโยเสฟบาเลศเคยเป็นอันดีว่า เป็นผู้มีสติปัญญา เราจึง
ตั้งคโยเสฟบาเลศเคยนั้นให้ว่าความสนิทขาด ให้รับราชการฝ่ายข้างเมือง
อเมริกัน เป็นพนักงานสำหรับจะไต่ไปสืบหาปฤกษากันกับผู้ใด ๆ ที่พระ
มหากษัตริย์ผู้ครองราชสมบัติในกรุงศรีอยุธยาขึ้น ไต่ตั้งให้มีความ
สนิทขาดเหมือนกัน จะไต่เอาหนังสือสัญญาเดิมซึ่งจัดแจงทำไว้ในปี
มะโรงล่วงมาไต่ ๑๘ ปีแล้ว ออกมาปฤกษาแล้วจะไต่แปลงเปลี่ยนแปลงเสีย
ข้างเดิมเข้าข้าง เมื่อปฤกษากวักการทางไมตรีและการซื้อขายและ
ข้อความใด ๆ อันเป็นเหตุที่การจะปฤกษาให้ตกลงเห็นพร้อมกันแล้ว
คโยเสฟบาเลศเคยจะไต่ลงชื่อเป็นสำคัญ ฝ่ายข้างเมืองอเมริกันนั้น
แล้วจะไต่เอาหนังสือสัญญานั้นส่งออกไปให้แก่เจ้าแผ่นดินเมืองอเมริกัน
นั้น เมื่อเจ้าแผ่นดินอเมริกันกับที่ปฤกษาเห็นชอบพร้อมกันแล้ว จะไต่ลง
ชื่อของเจ้าแผ่นดินนั้นเสร็จแก่กัน ด้วยเหตุที่ว่ามาแล้ว เราจึงยก
ตราสำหรับแผ่นดินเมืองอเมริกันเป็นสำคัญ ไต่เขียนชื่อของเราด้วย
ที่เมืองวอชิงตันในคฤศตศักราช ๑๘๔๕ เดือนออกัสต์ ๑๖ ค่ำ เป็นจุล
ศักราช ๑๒๑๓ ปี เป็นเดือน ๙ แรม ๑๒ ค่ำ พระกาเอกศก สิ้นความ
ในหนังสือ ๒ ฉบับเท่านี้

ต้นหนังสือและสำเนาหนังสือ ๒ ฉบับบาเลศเคยทุกที่ไม่ไต่ส่งให้
บาเลศเคยจะขอเข้าเฝ้าถวายสมเด็จพระพุทธเจ้าอยู่หัวเดี่ยว บาเลศเคย
ไม่ไต่เฝ้า ต้นหนังสือสำเนาหนังสือบาเลศเคยทุกที่พากลับออกไป
เมืองอเมริกันทั้ง ๒ ฉบับ ร่างมีขอลอกไว้จากหมอออเมริกัน

จีนเลี้ยงหมากำปั่นล่าเคียวกับโยเสฟบาเลศเตียว่าจ้างจีน(เลี้ยง)
 มาเขียนหนังสือ ขุนนางเอาตัวจีน (เลี้ยง) มาไถ่ถามนั้นถามไถ่ความ
 ว่า ข้าพเจ้าจีนเลี้ยงแต่จิวแซ่หลิมให้การว่า เคยข้าพเจ้าอยู่เมือง
 หวเน่ยกยวแขวงเมืองต่งเลง เมื่ออายุข้าพเจ้า ๒๗ ปี ข้าพเจ้าโดยสาน
 ลำเภาลูกค้าเมืองต่งเลงเข้ามาณกรุงฯ ได้ปี ๑ หมอคินฝรั่งอเมริกัน
 เชิญให้ข้าพเจ้าสอนหนังสือจีน ข้าพเจ้าได้สอนหนังสือจีนหมอคินอยู่
 ได้ประมาณ ๘ ปี หมอคินให้ค่าจ้างข้าพเจ้าเป็นเงินตราเดือนละ ๔ ตำลึง
 แล้วหมอคินสรรเสริญศาสนาของหมอคินว่าประเสริฐ ข้าพเจ้าก็เชื่อ
 ถอ ข้าพเจ้าจึงเข้ารับฝรั่งชาติอเมริกันจนทุกวันนี้ จะเป็นยี่เดือนใด
 ข้าพเจ้าจำมิได้ หมอคินโดยสานกำปั่นออกไปอยู่เมืองจีนได้ประมาณ
 ๓ ปี เมื่อขมมะแมนพศก (พ.ศ. ๒๓๘๐) ข้าพเจ้าโดยสานกำปั่นส่งพระ
 ราชสาส์นออกไปณเมืองกวางตุ้ง ข้าพเจ้าไปสอนหนังสือจีนหมอคิน
 อยู่ที่ฮ่องกงได้ประมาณ ๓ ปี เมื่อเดือนข้างแรมก็ค่าจำไม่ได้ หมอ
 คินไปเมืองมเก๊าหมอคินกลับเข้ามาบอกกับข้าพเจ้าว่า กำปั่นรบชาติ
 อเมริกันมาทอดอยู่ที่หน้าเมืองมเก๊าลำหนึ่ง จะเข้ามาณกรุงฯ ได้
 ไปว่าขอแก่กระบี่ตันนายกำปั่นจะโดยสานเข้ามาณกรุงฯ ด้วย นาย
 กำปั่นก็ยอมให้โดยสาน ครั้นณวันขึ้น ๘ ค่ำเดือน ๔ นายกำปั่นมีหนังสือ
 มาถึงหมอคินว่ากำปั่นจวนกำหนดจะใช้ใบให้หมอคินไปลงกำปั่น ข้าพเจ้า
 กับหมอคินก็ขนของจากเรือเล็กให้มาส่งขึ้นกำปั่นรบที่หน้าเมืองมเก๊าอยู่
 กำปั่นวัน ๑

ณวันชน ๑๑ ค่ำเดือน ๕ ปีระกาเอกศก กำนันรชออเมริกันออก
 ใช้ใบจากเมืองมกเกามากกลางทะเล & วันถึงปากน้ำเมืองหฺยวาน ชนนาง
 ญวนนายด่านลงมาถามที่กำนัน ได้ทราบความแล้วมีหนังสือบอกขึ้นไป
 ถึง จงตัก เมืองหฺยวานว่า กำนันรชชาติอเมริกันมาทอดอยู่ที่ปากน้ำ
 ลำ ๑ อยู่ประมาณ ๑๒ วันญวนนายด่านลงไปบอกกับนายกำนันว่า จงตัก
 เมืองหฺยวานลงมาที่ปากน้ำแล้ว จะมาพบประการใดก็ให้นายกำนันขึ้นไป
 ที่ปากน้ำเถิด นายกำนันทราบความว่า จงตักเมืองหฺยวานลงมาอยู่ที่ปาก
 น้ำ ชนนางนายกำนันชาตินอเมริกัน & คนกับลูกเรือคนถ่อประมาณ ๑๐ คน
 ข้างเจ้ากบหมอดินกขึ้นไปด้วย ข้างเจ้าเห็นที่ปากน้ำมีโรงกงกวนข้อ
 ประมาณ ๑๐ คอกหลังคามุงกระเบื้องหลัง ๑ จะเป็นกห้องนั้นข้างเจ้าหา
 ได้สังเกตไม่ ข้างเจ้าเห็นจงตักเมืองหฺยวานนั่งเกาอยู่ ญวนถ่อแถว
 ถือกาย ถือโล่ห้ ย่นอยู่ข้างน้ำ ๒ แถว ๆ ละ ๑๐ คน ชนนางฝรั่ง
 อเมริกันไปถึงจงตักกย่นชนตอกรับ แล้วนั่งลงพูดกันเป็นภาษาอังกฤษ
 จะพูดกันประการใดข้างเจ้าหาทราบไม่ พูดกันอยู่ประมาณชั่วโมง ๑
 จงตักให้ญวนจืดโต๊ะอย่างฝรั่งโต๊ะ ๑ เชิญให้นายกำนันกิน นายกำนัน
 ก็ไม่กิน พูดกันแล้วก็กลับลงมากำนัน ข้างเจ้าถามหมอดินว่าชน
 ไปพูดกันด้วยคำสั่งอะไร หมอดินจึงเล่าให้ข้างเจ้าฟังว่า นายกำนัน
 ขึ้นไปพบกับจงตักว่าจะมาทำหนังสือสัญญาค้าขายที่เมืองญวน จงตัก
 ว่าสินค้าที่เมืองญวนมีน้อย ลูกค้าใหญ่ที่จะรับรองสินค้าก็ไม่มี ที่จะ
 มาค้าขายนั้นเห็นจะไม่ได้ นายกำนันจึงแจ้งตักนำหาฟันได้เสร็จแล้ว
 ครั้นณวันชน ๒ ค่ำเดือน ๕ นายกำนันก็ออกใช้ใบจากปากน้ำเมืองหฺยวาน

มากกลางทะเล ข้าพเจ้าได้พบกับหมอกันว่า ฝรั่งเศสคืออเมริกันจะเข้า
มากรุง ฯ ด้วยราชการสิ่งใด หมอกันบอกกับข้าพเจ้าว่าจะเข้ามาทำ
หนังสือสัญญาค้าขายกับกรุงเทพ ฯ ใหม่ จะขอลดค่าธรรมเนียมให้น้อย
ลงกว่าที่มาทำหนังสือสัญญาไว้ครั้งก่อน หมอกันได้พาข้าพเจ้าฟัง
แต่เท่านั้น กำนันใช้ใบมากกลางทะเล ๑๐ วัน ฅวนชน ๑๒ ค่าเคอน ๕
ถึงปากน้ำเจ้าพระยา อยู่ ๒ วันข้าพเจ้าเห็นกำนันไฟฝรั่งเศสอังกฤษ
เล่นกลบ้อออกไป ครั้นฅวนแรม ๓ ค่าเคอน ๕ ฅมนไวยวรรณาทให้เรือ
บรรทุกของออกไปให้ที่กำนัน ข้าพเจ้าจึงโดยสานมาด้วย มาถึง
ค่านเมืองสมุทรปราการ ขุนนางจะซื้อไรหาทรายไม่ เอาตัวข้าพเจ้า
ไปถามจดหมายเอาถ้อยคำข้าพเจ้าไว้ แล้วส่งข้าพเจ้ามาณกรุง ฯ สิ้น
คำให้การข้าพเจ้าเท่านั้น

บาเลศเตียทูตเข้ามาครั้งนี้ เจ้าพนักงานจัดของแต่งเรือนทูตและ
จัดของทักและจ่ายของหลวงใน

วันอาทิตย์แรม ๓ ค่าเคอน ๕ ปีจอโทศก พระยาพิพัฒน์โกษา
รับพระราชโองการใส่เกล้า ฯ ทรงพระกรุณาโปรดเกล้า ฯ สั่งว่า
เจ้าเมืองอเมริกันแต่งให้บาเลศเตียขุนนางถือหนังสือเข้ามาเป็นทางไมตรี
บาเลศเตีย ๑ ฅวน ๑ กำนันกนนำฤกเข้ามาปากน้ำไม่ได้ ให้เรือ
ออกไปรับตัวบาเลศเตีย ๑ ขุนนางรอง ๑ หมอกัน ๑ คนใช้ ๑ รวม ๔ คน
กำหนดจะไต่ชนมาถถึงกรุง ฯ ฅนอยู่เรือนพักนำวัดประยุรวงศ์อาวาส

ฅวนแรม ๗ ค่าเคอน ๕ ปีจอโทศกเพลาเช้านั้น ๔ ตำรวจไปเฝ้า
เตียงมาจากกรมท่าไปตั้งให้บาเลศเตีย ๑ ขุนนางรอง ๑ หมอ ๑ รวม

๓ หลัง พระคลังวิเศษเอามุ้งแพรวไปผูกให้บาเลศเตีย ๑ ขุนนางรอง ๑ หมอ ๑ รวม ๓ หลัง พระคลังในซ้ายเอาฟูกไปปูเตียง ๓ ฟูก ผ้าขาวไปปูฟูก ๓ ฟูก หมอนหนุนศีรษะ ๓ ใบ หมอนข้าง ๓ ใบให้บาเลศเตีย ๑ ขุนนางรอง ๑ หมอ ๑ รวม ๓ คน ให้รักษาองค์รับอย่างเชี่ยวชาญต่อพระคลังในซ้ายไปตั้งให้ฝรั่ง ๓ ใบ ให้พระคลังในซ้ายจ่ายอย่างเชี่ยวชาญให้รักษาพระองค์ ๓ ใบ ให้กรมพระกลาโหมจ่ายตุน้ำให้กรมเมือง ๒ ใบ ให้กรมเมืองรับเอาตุน้ำต่อกรมพระกลาโหมไปตั้งให้ฝรั่งแขกเมือง ๒ ใบ ให้กรมนาเอาเข้าสารซ่อมไปจ่ายให้ฝรั่งและทหาร ๑๐ วันไปครั้ง ๑ ครั้งละ ๓๐ ถังกว่า ฝรั่งจะกลับ และพระคลังราชการเอาเลื้อยอ่อน ๒ ชั้นไปปูเตียงให้ฝรั่ง ๓ ผืน เลื้อยห่อ พันทูงเข้า น้ำมันมะพร้าว ให้เจ้าพนักงานข้างที่เร่งเอาสิ่งของไปเตรียมณโรงพักฝรั่งแต่ณวันแรม ๖ ค่ำเดือน ๕ เพลาเย็นให้พร้อม และให้ขุนศาลมหาดไทย ขุนศาลกลาโหม ขุนศาลจตุสดมภ์จัดแจงแต่งสิ่งของเวียนกันไปทักฝรั่งเมืองอเมริกัน มหาดไทยวันแรม ๕ ค่ำ เดือน ๕ ที่ ๑ กลาโหม วันแรม ๑๑ ค่ำ เดือน ๕ ที่ ๒ กรมวังวันแรม ๑๔ ค่ำ เดือน ๕ ที่ ๓ กรมนาวันขึ้น ๓ ค่ำ เดือน ๖ ที่ ๔ กรมเมืองวันขึ้น ๖ ค่ำ เดือน ๖ ที่ ๕ กรมท่าวันขึ้น ๙ ค่ำ เดือน ๖ ที่ ๖ และให้เจ้าพนักงานทั้งนี้จัดสิ่งของเวียนกันไปทักแขกเมืองฝรั่ง ๓ วันครั้ง ๑ ถังกว่าแขกเมืองจะกลับไป และสิ่งของซึ่งไปทักนั้นราคาเป็นเงิน ๑ ตำลึงจงทุกครั้ง แล้วให้ทำทางว่าวขึ้นเล่นมณฑล ย่นกรมท่าจงทุกครั้ง

ด้วยพระยาพิพัฒน์โกษาธิบดีพระราชโองการใส่เกล้า ฯ ทรงพระกรุณาโปรดเกล้า ฯ สั่งว่า ให้กรมนาเอาน้ำนมโคมาจ่ายให้ฝรั่งแขก

เมืองแต่ณวันแรม ๗ ค่ำ เดือน ๕ เพลาเช้าเสมอทุกวันกว่าฝรั่งแขก
เมืองจะกลับไป

วันแรม ๗ ค่ำ เดือน ๕ บัจอโทษก ไปรตเกล้า ฯ ให้พระราชทาน
เงินกับขุนนางอเมริกันให้ชื้อจ่ายรับพระราชทาน ๑ ชั่ง ให้พระคลังมหา
สมบัติจ่ายเงินให้พระคลังวิเศษ ๑ ชั่ง ให้พระคลังวิเศษไปรับเอาเงิน
ต่อเจ้าพนักงานพระคลังมหาสมบัติ ลงไปณจวนท่านพระยาศรีพิพัฒน์
รัตนราชโกษา แต่ณวันแรม ๑๒ ค่ำ เดือน ๕ บัจอโทษก เพลาเช้า
จะได้พระราชทานให้กับขุนนางอเมริกัน

วันพฤหัสบดี แรม ๗ ค่ำ เดือน ๖ บัจอโทษก หมายไปว่าให้
หลวงอุดมภักดีจางวางฝ่ายจตุรกรายยาว ๑๑ วา ลำหนึ่ง มีกัญญา
ให้นายนิค นายชิต จักพนักงานข้างพนักงานหลัง แต่งให้ครบกะทงให้มา
คอยรับอาลักษณ์กับพาน ๒ ชั้น ไปรับหนึ่งสื่อเจ้าเมืองอเมริกันที่โรงพัก
นำวัดประยุรวงค์อาวาสแต่ณวันแรม ๘ ค่ำ เดือน ๕ เพลาเช้า ล่ามเอา
หนึ่งสื่อมาส่งให้ อาลักษณ์เอาหนึ่งสื่อใส่พาน ๒ ชั้นกลับมาประทับหน้า
พระตำหนักหน้า ให้อาลักษณ์เอาหนึ่งสื่อมาส่งณโรงพระมาลาภาษา แล้ว
ให้พันพุ่ม พันเทพราชจ่ายเลขให้นายนิค นายชิต แล้วนายนิค นายชิต
ไปรับสื่อแดงหมวกแดงต่อชาวพระคลัง สื่อ หมวก ให้ครบกะทง
แล้วให้นายเวรกรมพระอาลักษณ์เอาพาน ๒ ชั้นไปลงเรือนำพระตำหนักหน้า

ณวันแรม ๘ ค่ำ เดือน ๕ บัจอโทษก เพลาเที่ยงไปรับหนึ่งสื่อ
อเมริกันณโรงพักนำวัดประยุรวงค์อาวาส ล่ามส่งหนึ่งสื่อให้แล้วให้
อาลักษณ์ใส่พาน ๒ ชั้นมาถือนำพระตำหนักหน้า แล้วให้เอาหนึ่งสื่อมา

ส่ง^๕ณ^๕ตัก^๕พระ^๕มา^๕ลา^๕ภ^๕ษา^๕ แล้ว^๕ให้^๕นาย^๕เว^๕ร^๕กร^๕ม^๕ท่า^๕รับ^๕เอา^๕ห^๕น^๕ง^๕ส^๕อ^๕อ^๕เม^๕ริ^๕กัน^๕
ไป^๕แ^๕ปล^๕ ให้^๕พระ^๕ค^๕ล^๕ง^๕เส^๕อ^๕ห^๕ม^๕ว^๕ก^๕จ^๕่าย^๕เส^๕อ^๕แ^๕ด^๕ง^๕ห^๕ม^๕ว^๕ก^๕แ^๕ด^๕ง^๕ให้^๕ก^๕ับ^๕นาย^๕นิ^๕ค^๕
นาย^๕ช^๕ิต^๕ให้^๕ค^๕ร^๕บ^๕พ^๕ล^๕พ^๕าย^๕ อ^๕ย^๕่า^๕ให้^๕ชา^๕ด^๕ไ^๕ด้^๕ตาม^๕ร^๕บ^๕ส^๕ั่ง^๕ เ^๕ิน^๕ซ^๕่ง^๕เค^๕ย^๕พระ^๕รา^๕ช^๕ทา^๕น^๕
ให้^๕ทุ^๕ต^๕เ^๕้า^๕มา^๕แ^๕ด^๕ก^๕่อน^๕ ๆ^๕ ก^๕ั^๕บ^๕ให้^๕ช^๕ุ^๕น^๕ค^๕าล^๕ท^๕ก^๕ทุ^๕ต^๕น^๕ั้น^๕ ทุ^๕ต^๕เ^๕้า^๕มา^๕ค^๕ร^๕ัง^๕น^๕ให้^๕ง^๕ค^๕
หา^๕ไ^๕ด้^๕พระ^๕รา^๕ช^๕ทา^๕น^๕แ^๕ล^๕ะ^๕จ^๕ัด^๕ข^๕อง^๕ให้^๕ช^๕ุ^๕น^๕ค^๕าล^๕จ^๕ัด^๕ข^๕อง^๕มา^๕ท^๕ก^๕ไ^๕ม่^๕ แ^๕ด^๕เ^๕ิน^๕ค^๕่า^๕
ก^๕ั^๕บ^๕ชา^๕ว^๕ซ^๕่ง^๕ท^๕ำ^๕เล^๕ย^๕ง^๕ทุ^๕ต^๕น^๕ั้น^๕ ให้^๕เร^๕ย^๕ร^๕าย^๕เอา^๕เ^๕ิน^๕ท^๕เ^๕้า^๕ภ^๕า^๕ษ^๕เ^๕น^๕ใน^๕กร^๕ม^๕ท^๕ำ^๕
พระ^๕ค^๕ล^๕ง^๕ส^๕ิน^๕ค^๕ำ^๕ ให้^๕พระ^๕ยา^๕ว^๕ิ^๕เศ^๕ษ^๕ส^๕ง^๕ค^๕ร^๕าม^๕ฝ^๕ร^๕ัง^๕จ^๕ัด^๕พ^๕่อ^๕ค^๕ร^๕ว^๕ท^๕ำ^๕ก^๕ั^๕บ^๕ชา^๕ว^๕

